

accent

SVERIGES STÖRSTA TIDNING OM DROGER OCH NYKTERHET

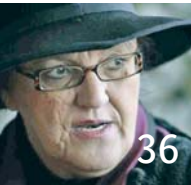
EN TIDNING FRÅN IOGT-NTO
NUMMER 3
APRIL 2006
PRIS: 20 KR

SÄLJA UTAN ALKOHOL
KNARKET I SMÅSTADEN
SPEJARE I BRYSSEL
KOMMER VÅR...
CLOWNER UTAN GRÄNSER
UPSTAIRS I HAGFORS

Alice Åström

FRÅN NARKOMAN TILL RIKSDAGSLEDAMOT

TUFF START FÖR NY SORAD CHEF	4
IOGT-NTO I SAMARBETE MED SYSTEMBOLAGET	6
KNARKET I TIDAHOLM	8
HAMMAR MASKIN SÄLJER NYKTERT	16
KOMMER VÅR...	20
RÄTT FETT BÄTTRE ÄN LITE	24
ALICE ÅSTRÖM – FRÅN BOTTEN TILL TOPPEN	26
CLOWNER UTAN GRÄNSER	30
8 TIMMAR	33
UPSTAIRS I HAGFORS	36
TRE KÖRKORT FÖR MÅNGA	40
SLUTKÖRT FÖR IOGT-NTO	42

FASTA AVDELNINGAR

NYHETER	4
HÄLSA	24
RECENSIONER	32
HALLÅ DÄR	33
KRÖNIKA	34
KRYSS	35
DEBATT	48
BREV	49
LEDARE	50
NÄSTA NUMMER	51

VÄLKOMMEN

Se verkligheten och förändra den

ACCENT HANDLAR DEN här gången ovanligt mycket om unga människor och deras villkor i dagens Sverige. I det stora reportaget berättar vi om hur narkotikan kommer till småstaden Tidaholm och hur skrämmande lätt det är för unga att få tag på droger av alla de slag. På ledarplats diskuteras Socialstyrelsens lägesrapport om folkhälsan med oroande fakta om missbruk, kriminalitet och sociala problem bland unga som kan få mycket allvarliga konsekvenser om de inte bryts i tid.

Men vi berättar också om Sigrid i Hagfors, en av dem som ser vad som fattas och lägger all sin tid och kraft på att ge unga människor möjlighet att förverkliga sina drömmar och våga tro på både sig själva och framtiden. Hon är inte ensam, även om hon nog tycker att det känns så ibland. Runt om i frivilligorganisationernas Sverige finns många som var och en på sitt sätt bidrar till att förändra världen. Om dem vill vi berätta i Accent,

inte bara därför att de är värda att lyftas fram utan också därför att vi tror att de kan inspirera andra som vill vara med och göra tillvaron lite drägligare.

I Accent vill vi beskriva verkligheten, som den faktiskt ser ut. Men vi vill inte stanna där. Vi vill också visa på möjliga vägar att förändra den och berätta om några som försöker. ■

”Hon är inte ensam, även om hon nog tycker att det känns så ibland.”

Eva Åhlström
chefredaktör

Tuff start för ny SoRAD-chef

SoRAD får mindre pengar och ny chef efter den internationellt erkände Robin Room. Efterträdaren Börje Olsson får en tuff start.

Professor Börje Olsson är sedan nyår ny föreståndare för SoRAD, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning. Företrädaren, professor Robin Room, är biträdande föreståndare under några månader, innan han flyttar hem till Australien – men fortsätter tillsvidare som gästprofessor på SoRAD.

– Det blir väl ingen revolution när det gäller forskningen, säger Börje Olsson. Någon måste vara ansvarig för personaladministration och ekonomi, och på kort sikt är det inte mycket som förändras.

Risk för forskningen

Det allt överskuggande problemet är att få ekonomiska förutsättningar för den fortsatta forskningen. Risken är överhängande för att verksamheten måste krympas.

– Vi har pengar för det här året, men för framtiden är frågan olöst. Och det gör att folk blir oroliga och börjar se sig om efter alternativ. Det blir svårare att rekrytera nya forskare och att få kontinuitet i arbetet.

SoRAD har kommit i kläm i övergången från en forskningspolitik till en annan.

Hittills har SoRAD fått anslag via FAS, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, och det finns en över-

enskommelse om fortsatta anslag så länge det finns utvärderingar som visar att verksamheten är bra.

– Och det finns det, försäkrar Börje Olsson.

I fortsättningen ska FAS dra ner anslagen till SoRAD och några andra institutioner med 25 procent om året.

– Det är en konsekvens som ingen riktigt tänkt på. Ändå tycker alla att vår forskning är viktig – med tanke på ökad konsumtion och införsel.

Täcka "svarta hål"

I enlighet med regeringens nya forskningspolitik ska universitetet ta ansvar för deras forskning, men universitetet anser att de behöver alla nya resurser för att täppa till "svarta hål" på grund av allt fler studenter.

– Rektor för Stockholms universitet har skrivit till utbildningsminister Leif Pagrotsky. Vi förutsätter att tidigare överenskommelser gäller. Men enligt Pagrotsky ska det inte finnas några specialdestinerade forskningspengar.

– Samtidigt koncentrerar universitetet sina resurser allt mer till spetsforskning inom medicinsk högteknologi, avancerad industriutveckling och hållbar utveckling. Då blir det inte mycket kvar för social forskning, och allra minst för forskning om alkohol och andra droger.

FOTO: SoRAD

– Alla tycker att SoRADs forskning är viktig, men ingen vill betala för den, säger professor Börje Olsson.

"Den största skillnaden är att vi tappar världsnamnet. Han är nummer ett på området."

BÖRJE OLSSON

Att Robin Room lämnar SoRAD är en stor förlust.

– Den största skillnaden är att vi tappar världsnamnet. Han är nummer ett på området, säger Börje Olsson. Och jag tänker inte försöka ta över hans roll, det har jag inga förutsättningar för.

– Internt brukar vi säga att Robin är bättre än internet. Det är bättre att fråga honom

än att söka på nätet, när man vill ha synpunkter, uppslag, kommentarer, referenser...

– Men jag är bättre på administration och svensk kultur, han håller helst på med sin egen forskning.

Robin Room lämnar inte Sverige och SoRAD helt.

– Vi har honom kvar som gästprofessor några år. Han ska fortsätta att leda ett projekt om konsekvenserna av skattesänkningarna i Finland och Danmark.

Delar SoRADs oro

IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson delar oron för SoRADs framtid.

– Robin Room har som SoRADs förste chef betytt mycket för uppbyggnaden av centret och dess verksamhet, säger han. Robin Room har internationellt sett en mycket hög auktoritet inom alkohol-forskningen, och det är igen tvekan om att SoRAD när han slutar tappar en mycket viktig kompetens.

– Det viktiga nu är att SoRAD tillförs de resurser som krävs, både ekonomiskt och personellt, för att verksamheten även fortsättningsvis ska kunna bedrivas på hög vetenskaplig nivå. Sverige behöver en högtstående och oberoende alkohol-forskning.

EVA ÅHLSTRÖM

Fulla ungdomar gör reklam för OLW på Lunarstorm.

OLW gör reklam med fulla minderåriga

Chipsföretaget OLW har i flera månader marknadsfört med bilder på fulla minderåriga på den populära ungdomssajten Lunarstorm.

Barn mellan 10 och 16 år skickar bilder på sig själva när de dricker alkohol och röker.

På bilderna sätts sedan OLW:s logotyp och slogan: "Har ni fest, eller?" Bilderna kan sedan skickas som elektroniska vykort via e-post.

På en av bilderna, skriver Expressen, sitter två barn i en soffa och halsar sprit. "Ha, ha, fest hos Julia. Fan va sköj asså. Alla spydde överallt", skriver den 14-åriga avsändaren.

Det är ett av flera exempel.

När Accent ringer Lunarstorm och OLW är båda företagen djupt ångerfulla.

– Vi har nu stängt ner hela funktionen för att gå igenom alla bilderna för att se att inga otillbörliga bilder finns där, säger Bjarne Otterdahl, som är marknadsansvarig på Lun-

arstorm.

– Det är beklagligt att de hamnat där. Vi har personal som har tittat på bilderna och någon hos oss har ansett att de har varit godkända. Det är vårt fel. OLW har varit tydliga hela tiden om vad som är acceptabla bilder eller inte. Inga bilder som på något vis glorifierar alkohol ska förekomma. Vi beklagar djupt det som hänt.

Tydliga riktlinjer

Det gör också OLW:s marknadschef Marcus Thollin.

– Det här är fruktansvärt tråkigt tycker vi. Riktlinjerna för kampanjen har hela tiden varit tydliga. Bland annat vill vi inte på något vis förknippas med alkohol och ungdomsfylla eller tobaksanvändning, säger han till Accent.

Det är oklart om OLW nu fortsätter sitt mångåriga samarbete med Lunarstorm.

– Först ska vi klart utreda hur det kunde inträffa och säkerställa att det inte kan hända igen, säger Thollin.

MÅRTEN GUDMUNDHS

"Vi inom IOGT-NTO och Systembolaget har ett gemensamt intresse av att i tid fånga upp och analysera vad som är på gång inom EU."

IOGT-NTOs FÖRBUNDSORDFÖRANDE SVEN-OLOV CARLSSON
ANGÅENDE SAMARBETET KRING EN ALKOHOLPOLITISK SPEJARE I BRYSEL

Strängare straff för rattfyllerister

RATTFYLLA En ny lag ska tas fram för att döma rattfyllerister till strängare straff. Det berättade justitieminister Thomas Bodström till media. Han benämner det nya brottet "grovt vållande till annans död vid fordonstrafik". Minimistrafteffekten ska fördubblas i den nya lagen till ett års fängelse. Allt för att markera allvaret över att köra berusad och döda eller skada en person. Genomsnittsstraff i dag för liknande brott är 1,5 års fängelse, medan maxstrafteffekten (som sällan nyttjas) är sex år, rapporterar Drugnews.

Alkohol dödar var sjunde fransos

KONSUMTION Alkoholkonsumtionen i Frankrike har sjunkit, från 10,3 liter 2002 till 9,3 liter 2003. Under 2005 har kampen mot riskkonsumtion prioriterats i den nationella handlingsplanen mot cancer (2003-2007) och enligt 2004 års folkhälsolagstiftning ska informationen om riskerna för överkonsumtion av alkohol under graviditeten förstärkas. Alkohol är fortfarande dödsorsaken för 14 procent av männen och 3 procent av kvinnorna. I Europa har Frankrike den högsta alkoholrelaterade överdödligheten bland män, 30 procent över genomsnittet.

Skatt på alkohol försenas

SKATT Den extraskatt på så kallade alkoholiska varor som regeringen utlovade i budgetpropositionen dröjer. Orsaken är att regeringen har haft svårt att hitta en bra definition på vad som är alkoholisk.

Prispengar till den som slutar röka

RÖKNING Tyskar som slutar att röka i minst fyra veckor är med i en tävling om sammanlagt 80 000 kronor från den tyska staten. Det tyska hälsodepartementet sponsrar kampanjen Rökfri 2006 tillsammans med tyska cancerforskningscentret (dkfz). Vinnarna testas via urinprov att de inte har rökt under fyra veckor. Närmare 90 000 har gått programmet sedan 2004. En av tre har lyckats sluta röka för gott, uppger Europanytt.

Medicin mot alkoholism används inte

VÅRD Trots att det finns mediciner som bedöms effektiva för att behandla alkoholberoende, används de sällan inom vården. Nu ska Läkemedelsverket tillsammans med andra myndigheter ta fram tydliga rekommendationer för att mer nyttja tillgängliga mediciner, skriver Drugnews.

Spejare ska hålla koll på EU

IOGT-NTO inleder samarbete med Systembolaget

IOGT-NTO inleder samarbete med Systembolaget i Bryssel. En ny spejare, Tamsin Rose, ska bevaka den alkoholpolitiska utvecklingen inom EU.

Tamsin Rose är IOGT-NTOs nya spejare i Bryssel i samarbete med Statens Folkhälsoinstitut, Systembolaget, Vinmonopolet i Norge och finska Alko.

– Hennes uppdrag är att fånga upp information så tidigt som möjligt och följa ärendenas utveckling, säger IOGT-NTOs förbundsordförande Sven-Olov Carlsson.

– Hon ska särskilt bevaka utvecklingen inom områden som kan ha betydelse för den nordiska alkoholpolitiska modellen.

Brittisk medborgare

Tamsin Rose är brittisk medborgare och var till i fjol generalsekreterare i European Public Health Alliance, ett nätverk för folkhälsofrågor, där IOGT-NTO är med. Idag arbetar hon som konsult med inriktning på folkhälsofrågor i Europa.

– I det arbetet har jag lärt

mig mycket om vad alkoholen betyder för utvecklingen av hälsa, brott, sociala och ekonomiska problem, säger hon. Jag har också lärt mig en del om IOGT-NTO. Det här uppdraget ger mig möjlighet att använda mina kunskaper och erfarenheter för att utforska en stor hälsofråga mer på djupet.

Händer mycket just nu

Just nu händer det mycket inom det alkoholpolitiska området i Europa. Tamsin Rose nämner som exempel en kommande rapport från kommissionen om åtgärder mot alkoholskador bland unga och en rapport som för första gången ska ge en samlad bild av alkoholens kostnader – hälsomässiga, ekonomiska och mänskliga – på europeisk nivå.

– Vi kommer med andra ord att ha både faktaunderlag och politiska möjligheter att göra något åt den höga alkoholkonsumtionen i Europa.

Samarbetet mellan IOGT-NTO, Statens Folkhälsoinstitut, Systembolaget, Vinmonopolet och Alko är enligt Tamsin Rose både nyskapande och unikt.

– De har olika uppdrag, men alla vill de bidra till en effektiv nationell alkoholpolitik som

Tamsin Rose är IOGT-NTOs nya spejare i Bryssel.

”Varje organisation får själv bestämma hur den vill använda den information de får från mig.”

TAMSIN ROSE

kan minska alkoholens skadeverkningar. De olika parterna i samarbetet har förstått att EU har ett verkligt inflytande över utvecklingen på nationell nivå, och de har gått in i det för att öka sin kunskap om alkoholpolitiken inom EU.

– Varje organisation får själv bestämma hur den vill använ-

da den information de får från mig, men de kommer åtminstone att veta vad som är på gång på ett så tidigt stadium att de kan agera om de vill.

Inget konstigt

Sven-Olov Carlsson tycker inte att det är konstigt att IOGT-NTO samarbetar med Systembolaget, Vinmonopolet och Alko.

– När Sverige blev medlem i EU, attackerades Systembolaget av livsmedelshandlarna som stridande mot EU-rätten. Den gången vann staten målet i EG-domstolen (den så kallade Franzéndomen). Men nya förslag och utvecklingar inom EU påverkar redan idag, eller kan komma att påverka, den svenska alkoholpolitiska modellen. Införselkvoterna, tjänstedirektivet och internet-handeln med alkohol är några exempel på det.

– Vi inom IOGT-NTO och Systembolaget har ett gemensamt intresse av att i tid fånga upp och analysera vad som är på gång inom EU på alkoholormrådet, kunskaper som var och en sedan kan lägga till grund för agerande för att värna en alkoholpolitik där syftet är att begränsa alkoholkonsumtionen och därigenom alkoholskadorna.

EVA ÅHLSTRÖM

Unga är de stora förlorarna med den ökade tillgängligheten på alkohol.

Alkoholförgiftning bland unga ökar

Antalet unga som vårdas för alkoholförgiftning mångdubb-lats de senaste tio åren. Men det dröjer 40 år innan det slår igenom på alkoholrelaterad dödlighet.

När vuxnas hälsoutveckling ser bra ut (ökad livslängd, färre rökare och alkoholkonsumtionen har stannat av) så ser det sämre ut bland barn och ungdomar. Antalet unga personer (15-24 år) som lagts in på sjukhus för alkoholförgiftningar har fördubblats för män och tredubblats för kvinnor under det sista decenniet och ökningen har fortsatt mellan 2003 och 2004. Det visar Socialstyrelsens årliga rapport om folkhälsan.

Unga påverkas mest

Enligt rapporten indikerar detta att unga påverkas mest negativt av en ökad alkoholtillgänglighet.

Men det dröjer innan det slår igenom i dödlighetsstatistiken.

– Lite förenklat handlar det om att alkoholdödligheten i dag till stor del beror på hur mycket ungdomarna drack på 1960-talet och att alkoholdödligheten om 20 år beror på hur ungdomarna drack på 1980-talet, berättar professor Måns Rosén på Socialstyrelsen för Accent.

Sunt 1980-tal

Under 1960-talet dracks det mycket och många ungdomar utvecklade alkoholproblem medan de som var ungdomar under 1980-talet var en sund generation som drack betydligt mindre.

– Därför kommer alkoholdödligheten sannolikt att sjunka trots en ökande konsumtion. En stor del av alkoholmissbruk grundläggs redan under ungdomsåren och ökad konsumtion bland vuxna ger inte lika tydliga negativa effekter, menar Måns Rosén.

MÅRTEN GUDMUNDHS

Reklam och försäljning begränsas

FINLAND 1: För att försöka minska alkoholskadorna har Finlands regering beslutat att bland annat begränsa alkoholreklam och försäljningstider, liksom införa varningstexter och förbjuda mängdrabatt på öl. Alkoholskatten höjs inte i detta läge.

Regeringen antog inte helt oväntat delar av den alkoholpolitiska ministergruppens åtgärds paket för att bromsa den ökade alkoholkonsumtionen som stigit 13 procent efter skattesänkningen för två år sedan, skriver Drugnews.

Mängdrabatt vid ölförsäljning och alkoholförsäljning förenio på morgonen förbjuds. Begränsningar införs för alkoholreklam och varningstexter införs på flaskor.

Alkoholskatten höjs inte ännu

FINLAND 2: Men alkoholskatten höjs inte i detta skedet, rapporterar Finska notisbyrå. Detta trots krav på höjd spritskatt från både alkoholforskare och ett par ministrar i samlingsregeringen, skriver Drugnews.

Kraftigt minskad alkoholsmuggling

FINLAND 3: Alkoholsmugglingen till Finland har minskat kraftigt. Det menar finska tullen att skattesänkningen på alkohol i mars 2004 lett till tillsammans med slopade införselrestriktioner. Ifjol beslagtogs knappt 7800 liter alkohol jämfört med nära 86 000 liter året före. Däremot har illegal tobaksinförsel ökat till Finland, enligt tullen. Drygt 28 miljoner cigaretter beslagtogs under 2005, en fördubbling jämfört med året före, rapporterar FNB.

SOBERT LÅTER TANKEN FLYGA

Alkoholkonsumtionen minskar för första gången på 15 år

För första gången på 15 år minskar alkoholkonsumtionen i Sverige. Preliminära siffror från Sorad, centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet, visar att

totalkonsumtionen sjunkit från 10,5 till 10,3 liter ren alkohol i snitt för personer från 15 år och uppåt.

För svenska förhållanden är 10,3 liter ren alkohol ändå en mycket hög alkoholkonsumtion. När Sverige

gick med i EU 1995 var svenskarnas alkoholkonsumtion, inklusive en uppskattning av den oregistrerade konsumtionen, 7,8 liter ren alkohol per person över 15 år.

Sorads mätningar av alkoholkon-

sumtionen inkluderar inte bara den registrerade konsumtionen, utan också beräkningar av både laglig införsel av alkohol från utlandet, legal och illegal hemtillverkning av alkohol och smuggling.

An aerial photograph of the town of Tidaholm in Sweden during a winter sunrise. The sun is low on the horizon, casting a warm, golden glow over the town. The rooftops of the buildings are covered in a layer of snow, and the streets are also blanketed in white. The town is densely packed with buildings, and the surrounding landscape is flat and open. The sky is a clear, pale blue, and the overall atmosphere is peaceful and serene.

Tidaholm

**Knarket i en
vanlig småstad**

FAKTA/ TIDAHOLM

■ Tidaholm är en gammal bruksort i Västergötland, tre mil söder om Skövde och har 13 000 invånare

På 1860-talet startades en tändsticksfabrik på en holme i ån Tidan. På 1920-talet var Tidaholm Sveriges ledande tillverkare av lastbilar, bussar och brandbilar. Idag är de viktigaste industrierna Marbo-dal, Lear Corporation och Swedish Match.

Kommunen, som är s-styrd, har ett rikt föreningsliv. Största föreningen är Tidaholms Gymnastik- och Idrottsförening, TG&IF, med 1100 medlemmar och ett fotbollslag i div. 2.

■ Narkotikan i Tidaholm kostar: 100 ecstasy-tabletter: 3 500 kronor.

Tio gram hasch: högst 800 kronor

Ett gram marijuana: mellan 50 och 100 kronor

Ett gram amfetamin: mellan 300 och 350 kronor

En dos heroin: 800 till 1 000 kronor

Under 2004 hamnade 111 skaraborgare mellan 12 och 18 år på akuten på Skövdes kärnsjukhus, förgiftade av alkohol eller andra droger. På Rudbecksgymnasiet i Tidaholm säger sig en av sex tillfrågade elever ha testat någon form av narkotika. Det här är berättelsen om knarket i en småstad.

KLOCKAN ÄR NIO på morgonen och artonåriga Margareta Heed och Mimmi Enheden står utanför Rudbecksgymnasiet i Tidaholm. De har aldrig varit på skolan tidigare. Deras uppdrag är att försöka hitta elever som säljer narkotika. 70 minuter senare sitter de öga mot öga med ett gäng killar som påstår sig kunna skaffa fram fem olika sorters narkotika.

– Det som förvånade mig var att de hade koll på allt. Jag trodde väl att en person satt med en påse av någon sort och sålde lite, men de här killarna verkade kunna fixa vad som helst, berättar Margareta Heed.

Jakten på langare var mycket enkel. Margareta och Mimmi gick fram till elever och frågade vem de skulle prata med och snart hittade de ”rätt” personer.

– Först ville de inte prata. Men stämningen blev snart avspänd och till slut visade det sig att de nog mycket väl vet hur man får tag på knark, berättar Mimmi.

Tjejerna erbjuder flera olika sorters narkotika. Allt från marijuana till en av de allra tyngsta drogerna, heroin. När Mimmi och Margareta frågar hur lång tid det tar att få tag på narkotikan får de svaret att det tar två dagar. En annan korrigerar honom och säger att en del kan fixas på två minuter.

– De berättade att vissa langare köper in sitt knark från Göteborg, och vissa handlar lokalt, så det påverkar tiden, säger Margareta.

POJKARNA PÅ RUDBECKSGYMNASIET ger tjejerna specifika priser. Dessa bekräftas av Tomas Kullsvik, platsbefäl vid polisen i Tidaholm.

– Men jag är ute i skolorna och föreläser, så de kan ha lärt sig priserna av mig eller på internet, säger han.

Just internet blir ett allt större problem för polisen. Det finns internetsidor som öppet säljer preparat

som inte är klassade som narkotika i Sverige. Sidorna tipsar bland annat om droger som hjälper till att förstärka koncentrationen vid prov. Med hjälp av hallucinogena lagliga droger kan man också göra ”inre sinnesresor”. Och polisen står maktlös.

– För ungdomar tas drogkontakterna på två sätt, antingen via nätet eller i skolan. Det är en otrolig massa varor som byter ägare under skoltid, säger Tomas Kullsvik.

Han berättar att Tidaholmspolisen tar in någon för ringa narkotikabrott varannan eller var tredje vecka, men att det skulle kunna ske mycket oftare än så.

– Ja, vi skulle väl kunna dra in våra kända missbrukare på stationen så fort vi ser dem. Jag ser missbrukare i Tidaholm varje dag. Men det skulle bara påverka statistiken. Det enda som händer är att de får böter, säger Tomas Kullsvik.

HUR KOMMER DÅ KNARKET till en småstad som Tidaholm? Jan-Ove Fröberg är inspektör på narkotikaroteln i Skövde. Han berättar att knarkets väg ofta är relativt lång.

– I nio fall av tio kommer knarket med bil från öst, säger Jan-Ove Fröberg.

Han berättar att amfetamin och hasch är de två vanligaste formerna av narkotika i Tidaholm.

Det finns viss tillverkning i Sverige, men majoriteten av amfetaminet görs i Ryssland, Polen, Estland, Lettland och Litauen. Från amfetaminfabrikerna skickas kurirer över till Sverige, oftast med färja.

– De är oftast tre personer i en bil, varav två har västar fyllda med amfetamin. De som bär narkotika går på båten som fot-passagerare, då det är mindre kontroll till fots. Den tredje tar bilen genom tullen. Blir bilen genomskött så finns ingen narkotika. De två som smugglar möter sedan upp utanför tullen, förklarar Jan-Ove.

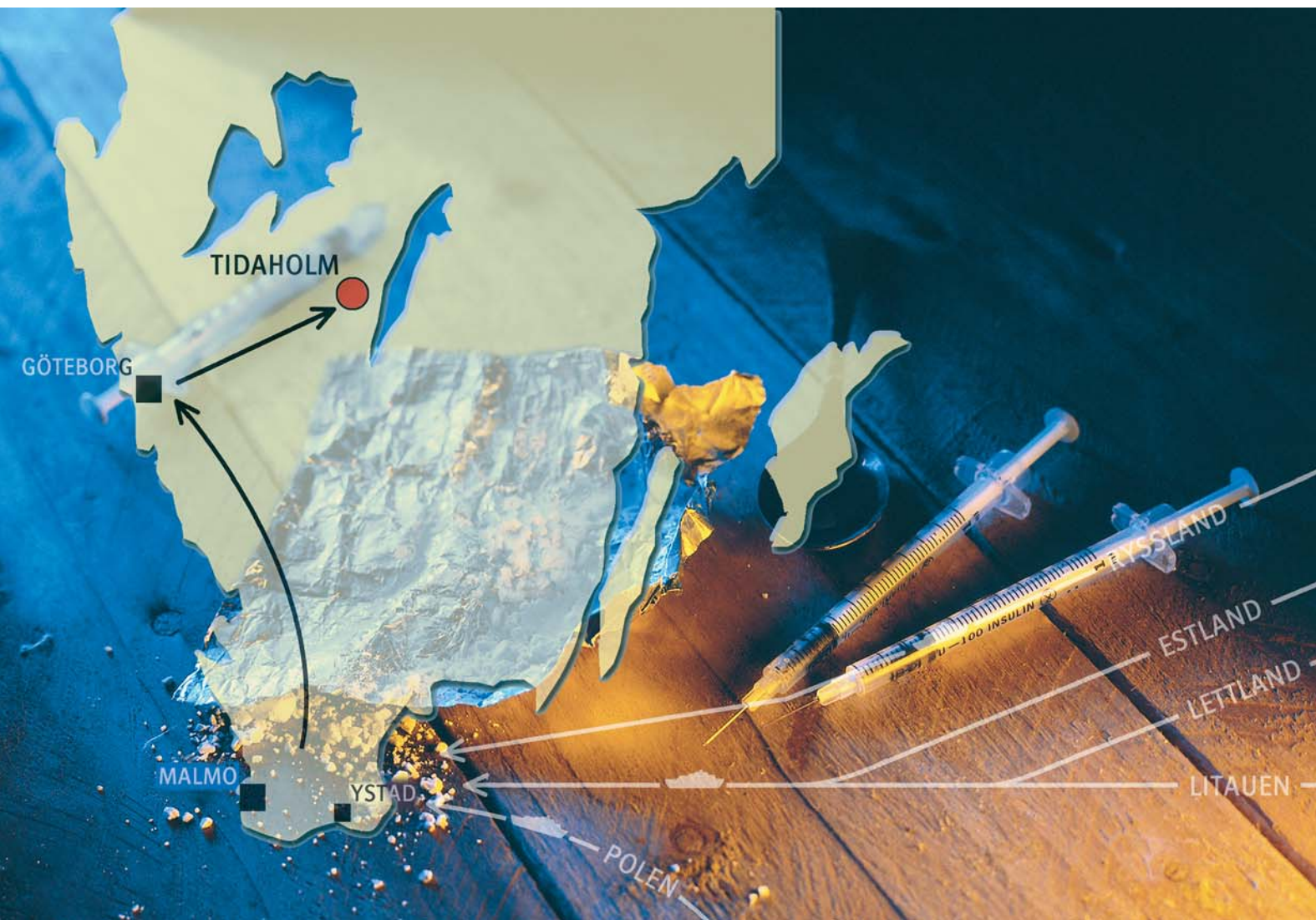
Nästa led i kedjan innebär att kurirerna lämnar ►

Både Mimmi Enheden, t.v. och Margareta Heed, t.h., är förvånade över hur lätt det var att som totalt okunnig och inte från trakten kunna få tag på narkotika.

Tio procent av eleverna på Rudbecksgymnasiet deltog i undersökningen. Av dessa svarade en av sex att de någon gång testat narkotika. En av tio sa att de kände en langare personligen. Eleverna som har testat narkotika berättar att hasch är den vanligaste drogen, men att även marijuana är vanligt. Att få tag på knark är enkelt, menar de.

Knarkets väg till Tidaholm. Mycket av de kommer österifrån. Tidaholmarna köper alltså knarket i tredje eller fjärde led och på den vägen har en hel del hunnit hända, med både pris och "kvalité".

FAKTA/KNARKET I TIDAHOLM

■ Nästan var sjätte tillfrågad elev på Rudbecksgymnasiet har testat någon form av narkotika¹. De vanligaste drogerna är hasch och marijuana, men även ecstasy och amfetamin har testats.

Mer än två tredjedelar av eleverna har en eller flera kompisar som provat knark. Vänskapskretsen har testat

allt från att röka en marijuanajoint till att injicera heroin.

Var femte tillfrågad elev vet var de kan skaffa knark om de vill ha det.

Mer än en av tio känner en langare personligen.

Undersökningen bygger på 50 elevenkäter i sex olika klasser och årsgrupper. Av de tillfrågade var hälft-

ten killar och hälften tjejer.

Under 2005² har hittills drygt 500 personer miss-tänkts för narkotikabrott i Skaraborg. En tredjedel av alla tillgreppsbrott sker av personer som nyligen dömts för narkotikabrott.

Den totala kostnaden för en narkotikamissbrukare i Västra Götalands län är 2 413 kronor per dygn. Detta inkluderar kostnader för bland annat polis, åkla-

gare och missbruksvård.

Kostnaden för frivård ligger på 1 000 kronor per dygn, för internering i fängelse på 1 800 kronor samt 2 800 kronor per dygn för tvångsvård. Det mest eko-

nomiska alternativet för att långsiktigt bekämpa kriminalitet är alltså att satsa pengar på att minska missbruk, då en liten klunga missbrukare begår det stora flertalet stöldbrott.

Källor:

¹Av cirka 50 tillfrågade elever på Rudbecksgymnasiet.

²Peter Rönn, kriminalinspektör LKP/KUT, Västra Götaland.

Just internet blir ett allt större problem för polisen. Det säger Tomas Kullsvik, platsbefäl på polisen i Tidaholm.

över partiet till en svensk köpare. Detta sker oftast i skåneregionen. Narkotikan köps sedan upp av langare som för det till Göteborg och sedan till Skaraborg för vidare försäljning. Tidaholmarna köper alltså knarket i tredje eller fjärde led och på den vägen har en hel del hunnit hända, med både pris och "kvalité".

– Den som köper ett gram amfetamin i Polen betalar kanske 15 till 20 kronor för 100-procentigt amfetamin. Väl i Tidaholm är amfetaminet drygt 20-procentigt, och du betalar mellan 200 och 350 kronor per gram, berättar Jan-Ove.

Och än mer pengar kostar drogerna på Tidaholms mest kända byggnad: Tidaholmsanstalten.

På fängelset är knark både vanligt och exceptionellt dyrt.

– Det är fem till tio gånger högre pris än ute på

gatan, berättar Lasse som är en tidigare intagen på Tidaholmsanstalten.

Det var ett par år sedan han själv satt inne, men vänner och bekanta är kvar. Och knarksituationen, den tror han är densamma som den alltid varit.

– Jag knarkade rejält under min tid där. Mest hasch och amfetamin.

När Lasse satt på Tidaholmsanstalten var han langare. Så den höga kostnaden för knark kände han inte av. Han sålde dyrt till andra och använde gratis själv.

– Det finns oftast bara en grupp på fängelserna som sköter försäljningen och de kan sätta priserna som de vill. Utbud och efterfrågan, säger han.

MEN ÄVEN PÅ GATAN ÄR KNARK en dyr vara. Särskilt om man har gått från det första testandet till att vara regelrätt missbrukare, något som kan gå snabbt. Att knark kostar pengar är Claes Billberg smärtsamt medveten om. Hans son betalade det yttersta priset.

– Någonstans finns en langare som har tjänat pengar på min sons missbruk. Nu är Marcus död och langaren förmodligen rik. Det är svårt att acceptera, säger Claes.

Marcus Billberg hängde sig den nionde januari 2005. Då var han 22 år gammal. Marcus testade narkotika för första gången när han var i fjortonårsåldern.

– Han kom och berättade för mig att han hade börjat knarka. Det tror jag är ganska ovanligt. Men vi hade ett sådant förhållande. Vi pratade om allt, säger Claes.

Marcus började med hasch och amfetamin, men gick snart över till Rohypnol. Veckan innan han dog använde han rökheroin.

– Då visste jag att det var riktigt illa. Det var en sådan sak som jag och Marcus har pratat om innan. Han beskrev själv heroin som slutstationen, säger Claes.

Men när Marcus väl tog sitt liv var hans kropp ren från droger. Det gör extra ont, berättar hans pappa.

– Det var första gången jag har önskat att han skulle ha varit fullproppad med knark. Att han gjorde valet att dö så medvetet gör ont. Jag kan inte säga att droger tog hans liv, men jag kan säga att narkotika totalt förstörde hans alldeles för korta liv, säger Claes.

CLAES BILLBERG MENAR ATT UNGDOMAR vet för lite om narkotika och att den information som sprids är felaktig. Han får medhåll av Rolf Svensson som är överläkare på den medicinska akutvården på Kärnjukhuset i Skövde. Rolf fick ofrivilligt besök av 111 ungdomar mellan tolv och nitton år under

”För ungdomar tas drogkon-takterna på två sätt, antingen via nätet eller i skolan. Det är en otrolig massa varor som byter ägare under skoltid.”

TOMAS KULLSVIK,
PLATSBEFÄL PÅ POLISEN
I TIDAHOLM

Trots lojala arbetare, röntgen, nya stängsel, besökare som visiteras och narkotikahundar så fortsätter droger finnas på Tidaholmsanstalten och övriga fängelser landet runt.

Kriminalvårdaren Peter menar att så har det alltid varit och så kommer det förbli.

– Så länge vi har den kriminalvård vi har så kommer det att finnas narkotika, säger han.

2004. Alla hade de överdoserat något. Femton procent av dem var så pass illa därän att de inte kunde andas själva utan behövde respirator.

– Vi får dem inte att inse faran. Om vuxna säger att den som knarkar ”dör på direkten” så tar ungdomar inte in informationen, då de ”vet att det inte är farligt”. Att röka marijuana eller ta GHB en gång är inte automatiskt livsfarligt, men poängen är att det kan vara det, säger Rolf Svensson.

Trots detta fortsätter många unga koka GHB hemma i köken. Eller drar en joint marijuana på en fest. För om man frågar eleverna på Rudbecks-gymnasiet så är narkotika relativt vanligt. Under en enkätundersökning med tio procent av eleverna svarade var sjätte tillfrågad elev att de hade testat någon form av narkotika.

De skolklasser som besöktes hade en hel del åsikter i frågan. Felet ligger enligt dem i den existerande informationen, som många ser som felaktig eller dålig.

– Det som skolan erbjuder är kanske informativt, men det är inte avskräckande, säger en elev.

Eleverna vill ha förstahandsinformation från tidigare missbrukare. Och det betydligt tidigare och bättre än vad som erbjuds idag.

– Min klass pratade om knark först när jag gick på högstadiet. När man är tretton har en del redan testat, säger en tjej.

LINDA ÄR EN AV DEM SOM redan vid tretton års ålder hade testat narkotika. Hon rökte marijuana första gången när hon var tolv.

Idag är hon sjutton och bor på behandlingshemmet Nyskogen, strax utanför Tidaholm.

– Droger var det enda sättet att få ut min ilska, berättar hon.

Mobbingen startade på allvar i femte klass. Lindas plågoande, en kille, nöjde sig inte med att säga en massa elaka saker.

Han slog henne också. Våldsam.

– Totalt fick jag fem lösa tänder av hans miss-handel, berättar Linda.

Tillsammans med föräldrarna drog hon in skolstyrelsen och alla instanser de kunde komma på. Men beslutet blev att hon, inte mobbaren, fick byta skola.

– Det började igen efter ett år. Men den gången mobbade jag tillbaks, berättar Linda.

Att bli tuff blev hennes sätt att hantera vardagen. Skolan gick allt sämre, hon bråkade mer och mer med sin mamma. Lösningen blev sprit och marijuana. Hon började med båda i sexan.

– Jag var självgående. Om någon ville dricka eller röka med mig så fick de, men hittade jag ingen så drogade jag själv, säger hon.

Vid femton års ålder var situationen ohanterlig.

Stora torget i Tidaholm

”När vi förändrar vårt alkoholbeteende så drar vi in ungdomarna i det. När vi pratar om knark vet alla att det är så farligt, men alkoholen ligger för nära folk.”

KARIN ZÖÖGLING, FÖRESTÅNDARE PÅ NYSKOGEN

En kväll var hon mycket påverkad och försvann hemifrån. Hennes styvpappa åkte runt och letade efter henne för att hon skulle komma hem.

– När jag såg honom så skrek jag och gapade och sparkade på bilen. Till slut blev han arg och åkte iväg utan mig.

Hon återvände ändå till hemmet den kvällen, men bara för att packa ned lite kläder i en väska. Efter det försvann hon och en kompis ut i natten och fortsatte drickandet.

– Vi hittade ingenstans att sova, så vi lade oss till slut och sov på en Statoiltoalett, berättar hon.

Morgonen efter träffade Linda en man i 30-40-årsåldern.

– Han drack öl och jag fick smaka, säger hon.

De bytte telefonnummer. Dagen efter ringde hon upp honom och flyttade in i hans hem samma dag.

Karin Zöögling, föreståndare på Nyskogen. Mellan 450 och 500 ungdomar har passerat genom kollektivet under de senaste 19 åren. Många av dem stannar kvar i minnet.

– Han gav mig pengar och sprit, säger Linda.

Hon stannade i drygt en och en halv månad hos mannen innan hon flyttade tillbaks till sin mamma en vecka. Efter det togs hon in på behandlingshemmet, där hon nu varit i ett år.

– Det är jobbigt här, fast på ett bra sätt, säger hon.

KARIN ZÖÖGLING ÄR FÖRESTÅNDARE på Nyskogen. Hon försöker förklara hur ungdomar fastnar i missbruk.

– Många gånger är det dysfunktionella familjer. Det behöver inte alls vara en socialt utslagen familj. Utåt sett kan det se bra ut, men sedan finns det missbruk i smyg. Den vanligaste inkörsporten är att man inte klarar skolan och där inte får den hjälp man behöver. I kombination med dagens lättillgänglighet så är missbruksbanan inte svår att kliva in på, säger hon.

Karin Zöögling anser att attityden har ändrats markant med tiden. När hon själv var ung på nittio-talet ansågs det avancerat att skaffa fram en flaska vin. Då var det en fråga om att välja alkohol eller inte, idag är det en självklarhet och valet gäller istället narkotika.

– När vi förändrar vårt alkoholbeteende så drar vi in ungdomarna i det. När vi pratar om knark vet alla att det är så farligt, men alkoholen ligger för nära folk. Vanliga Svenssons åker till Tyskland och bunkrar sprit. Om hela källaren är full, hur håller man då koll? Alkohol leder in till annat. Det är väldigt sällan som du i nyktert tillstånd på krogen bestämmer dig för att testa en ecstasytablett, säger Karin Zöögling.

För Lindas del börjar det snart bli dags att lämna behandlingshemmet. Och hon säger att hon lärt sig mycket under året som gått.

– Jag har lärt känna mig själv bättre. Jag vet mina gränser och det tar fem minuter längre innan det smäller. På den tiden hinner jag ofta tänka efter.

Hon anklagar ingen annan för att hon hamnat där hon är. Säger att det är hennes eget ansvar. Men samtidigt tycker hon att skolan måste lägga mycket mer energi på mobbing. För det, säger hon, sätter djupa spår som är mycket svåra att arbeta bort.

– Jag mår bättre, men det går i perioder. När jag har en svacka tänker jag på det som är jobbigt. Sedan när jag har tänkt det en period får jag bara låta det vara. Efter ett tag ploppar det inte upp lika ofta.

Lindas föräldrar larmade i tid och hon tror att hon kommer att kunna leva ett liv utan droger. Men polisen Jan-Ove Fröberg skräms av hur lätt det är för en tonåring att lura sin omgivning.

– I snitt kan ett barn klara sig två år innan föräldrarna upptäcker att de missbrukar narkotika. Tänk dig hur beroende man hinner bli på två år. ■

Fotnot: Vissa namn är fingerade.

Färre i ny undersökning

Sedan det här reportaget gjordes, har Tidaholms kommun gjort en egen undersökning av gymnasieelevernas narkotikavapor. Enligt den har 9 procent av eleverna i årskurs 3 på gymnasiet svarat att de någon gång har provat narkotika.

FOTO: HENRIK JOHANSSON

Christina Gynnå, ställföreträdande nationell samordnare hos Mobilisering mot narkotika.

Undersökningen var inte publicerad när Accent gick i press, men siffrorna var sammanställda. Till skillnad från den undersökning som redovisas i reportaget, och som omfattade 50 elever i sex klasser på gymnasiet, omfattar kommunens undersökning alla elever i årskurs 3.

– Av 127 elever har 101 svarat på enkäten, och av dem säger nio – fem tjejer och fyra killar – att de någon gång har provat narkotika, berättar Daniel Larsson, rektor på Rudbecks-gymnasiet. 90 svarar nej, och två har inte svarat på den frågan.

Resultatet av kommunens undersökning stämmer bättre med erfarenheterna från andra mindre orter, förklarar Christina Gynnå, ställföreträdande nationell samordnare hos Mobilisering mot narkotika.

– Inget tyder på att problemen skulle vara extra stora just på gymnasiet i Tidaholm.

I storstäderna är siffrorna betydligt högre. En gymnasieundersökning visar att i 17 procent av pojkarna och 13 procent av flickorna i årskurs 2 har provat narkotika, och mer än hälften, mellan 50 och 60 procent, säger att de känner någon som provat.

– Men det finns ett majoritetsmissförstånd, som man måste räkna med. Alla tror att ”alla andra” håller på med narkotika.

Priserna på olika slags narkotika, som anges i reportaget, är högre än genomsnittet för landet – utom för hasch och marijuana.

– Narkotikan är billigare i stora städer än på små orter där den är knepigare att få tag på, säger Christina Gynnå. Att priserna är så pass höga i Tidaholm tyder på att antalet köpare är begränsat.

För landet som helhet tyder det mesta enligt Christina Gynnå på att användningen av narkotika minskar bland ungdomar. Enligt CANs undersökningar, som pågått sedan 1971, har i genomsnitt 7 procent av eleverna i årskurs 9 provat narkotika.

– Den siffran har varit uppe i 10 procent, och den är på väg ner. Även bland dem som mönstrar för värnplikt sjunker siffrorna. För gymnasiet finns bara mätningar för de två senaste åren, så där är det för tidigt att tala om någon trend.

Vad beror minskningen på?

– Att man börjat diskutera narkotikafrågor mer, och att regeringen och kommunerna – efter en nedrustning på 90-talet – gör en stor satsning på förebyggande insatser. Nu börjar vi se effekter av det.

Men hon vill inte tona ner problemen.

– Priserna har gått ner efter att ha legat stilla ett par år, och det tyder på att tillgången ökat, menar hon. I ett tioårsperspektiv har priserna halverats.

Att alkoholen har betydelse för viljan att pröva narkotika håller hon också med om.

– Det finns ingen rak linje, men bland dem som provat narkotika är det vanligare att de berusat sig och dricker regelbundet.

EVA ÄHLSTRÖM

Cykeln bättre än flaskan

Hammar Maskin säljer nyktert

När Anders Hallberg började arbeta som säljare på 70-talet var spritflaskan en självklarhet när säljargänget stack iväg på mäsas. Nu packar han ner sin racercykel i stället.

Anders bytte arbetsgivare för 14 år sedan. "Absolutist Exportsäljare" stod det i platsannonsern.

– Jag tyckte att den stack ut en del så jag beslöt att titta närmare på jobbet, säger Anders.

Han har inte ångrat sig.

Jobbet består i att sälja sidlastare på Hammar Maskin i Olsfors mellan Borås och Göteborg. En sidlastare är en semi-trailer som har egna kranar och därför inte är beroende av att det finns kran på platsen där containern ska stå. De kan också monteras direkt på lastbilschassier.

Typisk svensk industri

Det är en så typisk svensk industri det kan bli. Tillverkning och montering av tung fordonsutrustning med hela världen som marknad. 95 procent säljs utomlands.

Mindre typisk är kanske företagets representationspolicy som gällt sen starten för 30 år sen. Alkoholfritt i alla sammanhang.

– Det är inga konstigheter egentligen. När jag ska ta med kunderna ut på restaurang berättar jag för dem om vår alkoholfria policy. Vid något tillfälle har någon bett att få betala sitt drickande själv, men då har jag förklarat att så var

det inte meningen och då har det inte blivit något med det, säger Anders.

– Tvärtom kan det ge en positiv bild av oss. Det har hänt att någon i en kundgrupp erinrat sig oss som det där alkoholfria företaget.

Han arbetar på tre marknader, Nordamerika med Västindien, Mellanöstern och Asien.

– I Nordamerika är det inga problem

"I Nordamerika är det inga problem att förklara vår inställning. I Mellanöstern är det ju redan så gott som torrlagt. I Asien har man hjälp av att folk inte får förlora ansiktet".

ANDERS HALLBERG, EXPORTSÄLJARE
PÅ HAMMAR MASKIN I OLSFORS

att förklara vår inställning. I Mellanöstern är det ju redan så gott som torrlagt. I Asien har man hjälp av att folk inte får "förlora ansiktet". Och det kan ske i bokstavlig mening eftersom asiater i allmänhet får en hög ansiktsfärg av alkohol. Däremot dricks det ju där en hel del kamrater emellan efter jobbet. Det är väl där karaoke kommer ifrån.

Vad gör han då själv efter jobbet i främmande land? Mycket pappersarbete

blir det, men också en och annan stund att bekanta sig med folk.

– Då letar jag reda på ortens cykelhandlare. Han vet alltid besked om när det lokala cykelgänget tränar, så då hänger jag med dem på en tur. Det är ett trevligt sätt att lära känna folk. Jag brukar också vara mån om att boka hotell med bra gym för att hålla mig i form.

– Jag är ju inte absolutist själv, men jag har aldrig tålt alkohol i några mängder, så det kan jag vara utan på resorna. Hemma kan det bli ett vinglas någon gång.

Inga kompromisser

För chefen, Bengt Olof Hammar, har det aldrig varit några kompromisser beträffande företagets ansikte utåt:

– Nykterheten har jag med mig hemifrån. Pappa var missionspastor, så det har varit en självklarhet från barndomen, säger han.

Men trots en uppväxt avskärmad från alkohol i hemmet har han ändå fått närtkontakt med dess verkningar.

– Jag var scoutledare hemma i Åmål, och en av killarna som jag haft i min grupp kom en gång som 18-åring hem berusad. Han somnade på rygg och kvävdes av sina egna uppkastningar. Flera andra jag känner har också dött till följd av alkoholen.

Nyligen annonserade han efter ytterligare en säljare under samma rubrik som vanligt.

– Man får prata med väldigt många sökande som säger att de dricker väldigt, väldigt måttligt. Men det ringde också en man som egentligen inte sökte jobbet. ►

Säljaren Anders Hallberg packar ner racercykeln när han ska ut i världen och möta sina kunder.

Bengt Olof Hammar, vd för Hammar Maskin i Olsfors, på sin älsklingsmotorcykel.

Han sa att han var för gammal, men han ville berätta att av alla dem som var med när han började sitt resande så var han nu den ende som var i livet. Ingen av de andra hade överlevt till pension.

När Bengt Olof Hammar började tillverka sidlastarna för 30 år sen var det inget resonemang om hur man skulle bete sig under representationen för företaget.

– Det har varit nyktert från början. I början var det många i andra företag som var överraskade och undrade om jag inte ”skulle ha mig lite nu när mässan är slut”. Men med tiden tror jag det blivit allt mer accepterat.

– Jag tror också att det skapar en positiv bild av företaget. Jag menar, vi snålar inte annars i vår representation, utan det blir de bästa restaurangerna, men vi gör klart hur det är ställt med alkoholen. Det blir aldrig några problem.

– När vi har kunder här brukar vi anordna båtturer i Göteborgs skärgård. Och har vi tur på vintern kan det bli en sväng i Bollebygds slalombacke. Det

brukar inte bli långvarigt för våra exotiska gäster som aldrig sett snö förut, men roligt och minnesvärt.

– Kan Ingvar Kamprad profilera Ikea på sin sparsamhet så kan väl jag profilera mitt företag på nykterhet. Näringslivet blir allt mer effektivt, och jag tror det uppfattas som något positivt. Det finns inte marginaler för dåligt säljarbete.

Alkohol inget måste för att sälja

Det där med att man ”måste” ha alkohol med i internationell representation går han heller inte på:

– Det säger bara de som vill supa själva. Vi säljer bra produkter som våra kunder behöver. Det är det vi lever på, konsigare är det inte.

– Vi ser naturligtvis gärna att andra anställda också är nykterister, men där finns inga krav. Vi har som policy att erbjuda hjälp till dem som har missbruksproblem och en och annan har det varit genom åren.

– Nu börjar man internationellt att

uppmärksamma alkoholens skadeverkningar. Till och med i Frankrike. Där har man nu kommit fram till att det inträffar 52 000 alkoholrelaterade dödsfall om året. Och då är det ändå siffror som alkoholbranschen accepterat. Här i Sverige är det 2 000, vilket är betydligt mer än trafiken som har en uttalad nollvision.

– Varför kan vi inte ha samma varningstexter som på tobakspaketen? Rökningen drabbar ju, med några undantag, bara den rökande själv. Alkoholen drabbar även omgivningen i form av våld och olyckor.

– Och varför säger vi inte som det är när alkoholen orsakar skador? Varför skriver inte tidningarna att en förare i en olycksbil var alkoholpåverkad? Man hjälper till att dölja problemet i stället, säger Bengt Olof Hammar.

Det är också i trafiken som Bengt-Olof Hammar har sin ”last”. I företagets reception står en saftig Harley Davidson och väntar på våren. ■

Vinterstillheten ligger fortfarande kvar i styrhytten, men utanför pågår arbetet för den kommande säsongen.

DRÖMMEN OM EN LJUM KLIPPA någons i skärgården. Drömmen om en underskön solnedgång. Drömmen om den där långresan till varmare hav. Drömmen om våren och sommaren.

– Att leva med båt är att leva med vårdrommen. Den börjar redan i februari. I april är det sjösättning. Man blir helt fixerad. Man funderar på hur man ska lösa olika detaljer eller vilken bottenfärg man ska ha. Jag är hos min tiotonskutter Eleonor varje helg under våren, berättar Leif Persson, vd på IOGT-NTOs behandlingscenter Dagöholm.

Hans kärlek till träbåtar är livslång. Den började när han var tjugo, då han och två kamrater köpte en gammal skuta. I femton år filade de på henne. Drömmen om Karibien infriades aldrig – men det blev många färder kors och tvärs över Östersjön.

Så småningom blev familjelivet allt viktigare och båtträffen stuvades undan. Men efter några år pockade den på igen.

Leif träffade en ny kvinna, Ewa, också hon båtfantast. Tillsammans köpte de ekkuttern Eleonor. I detta nu ligger hon i båtklubben Äss på Söder i ►

Kommer vår

Accent möter våren på Skärsätra Båtklubb på Lidingö. Dagöholms vd, Leif Persson, berättar också om sin kärlek till de flytande sommardrömmarna.

Vårsolen kastar sina strålar och skingrar vintermörkret, om några veckor är det dags för årets sommar dopp...

Georg Schmidt och Risto Lydedal njuter av vårsolen mellan presenningarna.

Det ser öde ut, men ljuden avslöjar att under presenningarna pågår full aktivitet.

Mats Bergstedt och Kalle Trenkle på väg åt olika håll, båtklubben är främst en värld med män.

FOTO: EVA ÅHLSTRÖM

Leif Persson, vd på Dagöholms behandlingscenter. Båtfantast och medlem i båtklubben Äss.

Stockholm och väntar på sjösättning. Leif är hos henne så ofta han hinner och skrapar, målar och klurar på nya lösningar under presenningen. Trots kyla och snö.

– När man är så engagerad tänker man inte på att det är kallt! Att leva med båt är inte bara drömmen om den där varma klippan, om själva färden till havs. Utan också om hantverk och skönhet. Att båten ska skina och glänsa när det är dags. Att göra en snygg entré i hamn är väldigt viktigt för båtfolk, säger Leif.

Han talar om den starka gemenskapen i klubben. Alla hjälps åt. Hela familjer är engagerade, sammansvetsade. Båtfolket är ett alldeles eget folkslag, menar Leif.

De flesta är glada och entusiastiska. Alla brinner för sina båtar och den där drömmen om sommaren. Att 45 000 personer är med i Svenska Kryssarklubben talar sitt tydliga språk.

– Det är världens största båtorganisation. Organiserat båtliv är en folkrörelse och ett helt svenskt fenomen, säger Leif Persson. ■

Janne Bengtsson kikar fram bakom kölen på sin segelbåt.

Båten Catrin är i färd med att få en ny blank och fin namnskylt.

Rätt fett viktigare än lite

Vilken sorts fett vi äter och hur vi behandlar det är viktigare för hälsan än att äta mindre fett. Det handlar om de essentiella fettsyorna.

Fler och fler undersökningar visar att det inte hjälper att minska på fett-andelen i maten för att komma tillrätta med övervikt och ohälsa.

I USA till exempel har andelen fett av kosten i ett medelhushåll minskat från 42 procent 1980 till 22 procent år 2000, samtidigt har andelen av befolkningen som är överviktig ökat från 25 procent 1980 till 65 procent år 2000.

I en stor amerikansk undersökning på 50 000 medelålders kvinnor som publicerades nyligen hittade man inga hälsoeffekter av att äta lågfettkost.

Enligt en kanadensiske fettforskaren dr. Udo Erasmus, som arbetar med sin forskning sedan 1970-talet, är det viktiga inte att äta lite fett utan vilket sorts fett vi äter och hur detta fett framställts och behandlats.

Essentiella fettsyror

Enligt dr. Udo Erasmus får vi i oss för lite av de två essentiella fettsyorna alfa-linolensyra (förstadium till omega3) och linolsyra (förstadium till omega 6). Att de är essentiella betyder att de är livsviktiga för kroppen och att den inte kan tillverka dem själv, de måste tillföras utifrån.

De essentiella fettsyorna arbetar på många nivåer i kroppen: i hjärnan, i hjärtat, huden, lederna, inre organ inklusive binjurar och bukspottskörteln. Brist på dessa kan enligt dr Erasmus ge störningar och symptom som liknar många av de sjukdomar som vi har idag: allergier, diabetes2, adhd-symptom, stress, depression, högt blodtryck, fetma med mera. 70 procent av den amerikanska befolkningen har enligt hans beräkningar brist på alfa-linolensyra.

Fettsyorna behövs också för att hålla cellmembranen i alla våra celler smidiga

FOTO: PHOTOS.COM

Rätt fett bättre än lite för hälsan.

och flexibla. Membranet som skyddar cellkärnan består av olika typer av fetter. Även cellkärnan och andra strukturer i cellen är uppbyggda av fetter.

Nyligen har en svensk forskargrupp vid Uppsala universitet funnit att det protein som reglerar mängden kolesterol och andra fetter i cellen kan vara involverad i celltillväxt, cancer. Den här processen har tidigare satts i samband med hjärt- och kärlsjukdom. Enligt dr Udo Erasmus visar befolkningsstudier på att ju högre innehåll av alfa-linolensyra i kroppen desto färre fall av bröstcancer, hjärt- och kärlsjukdomar och annan cancer.

Fett bränner fett

Tidigare fick vi i oss mer av de essentiella fettsyorna då vi åt närmare naturen. Det var mer obearbetade fetter från växter och djur. Även om vi åt både mer fett förr så gick vi varken upp i vikt eller fick dagens välfärdsjukdomar. De essentiella fettsyorna såg till att ämnesomsättningen fungerade. De har också den förmågan

att de bränner fett genom att aktivera processen som förvandlar fett till energi. Den processen slås av om man äter mycket kolhydrater till exempel bröd, pasta, potatis och ris – men också socker. I stället börjar kroppen då lagra fett.

Skadligt och bra fett

Enligt Dr Erasmus har vi skapat en livsmedelsindustri som tillverkar fetter som är direkt skadliga för kroppen, så kallade transfettsyror, härdade fetter. Fetter som från början är bra för kroppen härdas för att få längre hållbarhetstid och omvandlas därmed och fettets positiva egenskaper försvinner. Dessutom tas också skyddande vitaminer och antioxidanter bort i processen. Som om inte det var nog används många olika kemikalier i raffineringen av fett till margariner.

Det är också viktigt att själv inte hetta upp oljor och andra fetter vid stekning och kokning. Ska man göra det fungerar det asiatiska sättet bäst med kokosolja eller "ghee" (smör där mjölkproteinerna avlägsnas.) Asiater har också traditionellt färre välfärdsjukdomar.

Var finns då de essentiella fettsyorna? Alfa-linolensyra (som är modern till omega 3-fettsyorna EPA och DHA) finns främst i linfröolja, men också i soja- och rapsolja. Genom att ta Alfa-linolensyra kan kroppen själv tillverka det EPA eller DHA den behöver. EPA och DHA finns annars rikligt i fet fisk och fiskolja, men härsknar fem gånger fortare än moderfettsyran vilket är sämre för kroppen.

Linolsyra (som är modern till omega 6-fettsyran GLA), finns främst i kallpressad solros- och sesamolja. GLA finns i jättenattljusolja och gurkörtolja och även lite i oliv-, hamp- och rapsolja. ■

FAKTA/ESSENTIELLA NÄRINGSÄMNINGEN

■ Kroppen behöver 44 essentiella näringsämnen utifrån för att fungera. Det är 21 mineraler, 13 vitaminer, 8 aminosyror(byggstenar till proteiner)

och 2 fettsyror. De essentiella fettsyorna heter Alfa-linolensyra och Linolsyra. De i sin tur bildar fettsyorna omega 3 och 6 till kroppen efter behov.

Fettsyorna styr många processer i kroppen och en brist kan få allvarliga verkningar. Tillskott av essentiella fettsyror finns i hälsokostbutiken.

Cykelhjälmar räddar liv

CYKLA Dödsfall från skullskador

som inträffar vid cykelolyckor drabbar i princip uteslutande vuxna utan hjälm. Till neurokirurgiska avdelningen på Lunds universitetssjukhus kom 88 patienter mellan 2000 och 2004 som skadat sig i samband med cykelolyckor, 70 av dem var vuxna. Nio av de vuxna avled, över 10 procent, berättar överläkare Nils Ståhl för Sydsvensk-an. De övriga 18 patienterna var barn med en medelålder på tolv år. Ingen av dem avled. Traumaskador hos vuxna får ofta ett allvarigare förlopp, ibland med dödlig utgång, eftersom blödningen då sker innanför hjärnhinnan. De cyklar som bar hjälm men omkom i trafiken avled inte av huvudskador.

Motion minskar risk för demens

MOTION Pensionärer minskar risken att drabbas av demens om de motionerar, det visar den största genomförda studien som gjorts på sambandet mellan demens och motion. Under sex års tid har 1 740 personer över 65 år följts och deras motionsvanor och förekomst av demens har testats vartannat år. Det visade sig att de pensionärer som motionerade 15 minuter eller mer minst tre gånger i veckan löpte 32 procent mindre risk att drabbas av demens jämfört med icke motionerande pensionärer. Enligt Miia Kivipelto, läkare och forskare vid geriatrika kliniken på Karolinska sjukhuset så är det en stor riskminskning med tanke på att man inte på något annat sätt kan påverka utvecklingen av demens.

FOTO: PHOTOS.COM/SANTIGA BILDER

Kvinnorna får allt bättre kondition, medan männen får sämre.

Kvinnor springer om

KONDITION Kvinnor springer ifrån männen, inte bara i skolbänken, utan också i motionsspåret. Kvinnorna får allt bättre kondition medan männen får allt sämre. I åldrarna 40 till 49 år har kvinnorna dessutom 13 procent bättre kondition än männen. Förändringen har uppmätts mellan 1991 och 2001 i en stor undersökning på 3 500

personer som Idrottshögskolan i Stockholm har gjort. Andelen män med övervikt ökade dramatiskt i alla åldrar under perioden, särskilt i de tre storstadsregionerna. 61 procent av alla män i landet räknas som överviktiga eller feta, medan samma andel hos kvinnorna är 30 procent i storstaden och 47 procent i övriga landet.

Bönor skydd mot cancer

MAT Det är känt sedan länge att människor i Asien har färre fall av bröst- och prostatacancer jämfört med västvärlden. En teori man haft är att det beror på asiaternas högre konsumtion av soja-produkter. Detta bekräftas nu i två svenska undersökningar. Karolinska Institutet i Stockholm jämförde 1 499 nyinsjuknade personer med prostatacancer med 1 130 friska och kom fram till att konsumtionen av bönor minskade risken att få sjukdomen med upp till 26 procent. Ämnet i bönorna som gör detta anses vara fitoöstrogener. Vid Novum forskningsby i Huddinge, i Stockholm har man nyligen kunnat visa hur detta cancerskydd skapas, både vad gäller tjocktarm- och prostatacancer.

Illegal träimport till EU förstör regnskog

MILJÖ EUs illegala import av timmer är ett hot mot regnskogen. Bara till England smugglas nedhuggen skog motsvarande 600 000 hektar eller två gånger Luxemburg varje år.

Världsnaturfonden, WWF, menar att denna smuggling inte bara förstör regnskogen utan förstör också livet för de människor som bor i eller i närheten av den. WWF vill att de överenskommelser som

"Utan vision för tvinar människorna."

DWAL KHUL

Svensken vill ha mer tid

ARBETE Svenskarnas inställning till arbete är allt annat än enkel.

Helst vill man både ha kakan och äta upp den. Omkring 70 procent av svenskarna vill få mer tid för familj, vänner och fritid, men bara 12,5 procent av dem som arbetar idag kan tänka sig att gå ner i arbetstid och inkomst. Tre av tio arbetande svenskar kommer ofta eller alltid hem utmattade från arbetet, och mer än fyra av tio upplever ofta eller alltid arbetet som stressigt. Trots dessa siffror är en klar majoritet nöjda med sina arbeten, och drygt hälften är stolta över att arbeta för ett särskilt företag eller organisation. Det visar preliminära resultat från årets ISSP-undersökning. ISSP – International Social Survey Program – är en internationell undersökning där människors attityder och värderingar i fyrtio länder, däribland Sverige, står i fokus. I den svenska undersökningen ingick omkring 2 000 svenskar mellan 18 och 79 år.

Alice Åström har gjort en hisnande resa från knarkträsket till vice ordförandeskap i Vänsterpartiet. Kriminalvården och de socialt utsatta i samhället är frågor som engagerar och oroar, liksom den ökande alkoholkonsumtionen. Men själv tar hon gärna ett glas whisky.

Från botten till toppen

ATT SOM FÖRE DETTA NARKOMAN sitta i justitieutskottet bland kostymer från samhällets högre skikt var en ny – och ganska skrämmande – erfarenhet för Alice Åström, när hon 1994 blev invald i riksdagen.

– Klart jag kände ångest och en stor osäkerhet. Det var fina middagar och människor jag definitivt inte var van att umgås med. Men jag har egentligen aldrig mött negativa reaktioner på min bakgrund. När det blev diskussioner kring exempelvis polisvåld, kunde jag faktiskt säga att jag vet hur det är, för jag har blivit inplockad i en piketbuss.

– Jag har själv varit en av de där jobbiga ungdomarna, säger Alice Åström medan hon slår upp dörren till sitt avlånga tjänsterum i ledamotshuset vid Mynttorget i Gamla stan i Stockholm.

EN LITEN TEVE STÅR OCH BALANSERAR tillsammans med högar av papper, böcker och pärmar. Ljudet är på svagt. Det är skidåkning och Alice kastar ett öga mot rutan. Jo, hon är sportintresserad. Dock inte av att utöva – men titta är kul.

Hon framtonar lite som en vuxen Pippi Långstrump med sitt rödfärgade hår, sin gänglighet och sitt rättframma sätt. Samtidigt beskriver hon sig själv som en ganska reserverad person, som inte så lätt släpper människor in på livet.

Jag får lita på hennes ord, för reserverad är inte det intryck hon gör. Tvärtom berättar hon utan förskönande omskrivningar om sin väg från missbruk

till partitoppen. Hon gillar inte att prata ”off the record”, utan står för allt hon säger. Det resulterar förstås i att allt är inte konsekvent, välvägt eller politiskt korrekt. Hon säger att hon har valt att vara öppen med sin bakgrund. Det är inte alla. För hon tror knappast att hon är den enda politikern med ett förflutet som missbrukare.

DET MÄRKS OMEDELBART ATT FRÅGAN om ungdomskriminalitet väcker känslor. Hon säger att hon blir heligt förbannad på den inställning som håller på att växa fram i samhället; att vissa är onda och hopplösa fall.

– Det är mycket vi och dom. Dom är monstren, som bör läsas in för all framtid. Debatten är väldigt förenklad. Den handlar om tuffare tag, hårdare straff. Och så glömmar man att dessa brottslingar är någons barn, ett syskon, en far. De är också människor, med ett värde, säger Alice.

Men offren då? Är det inte synd om dem? Bör inte straffskalan anpassas i ett samhälle där brotten blir fler och grövre? Och varför får grova brottslingar fortsätta att begå brott från anstalterna?

Alice känner igen resonemangen. Hon ler inte.

– Självklart ska man inte få fortsätta att begå brott! Det jag efterlyser är en mer nyanserad debatt och ett ökat ansvar från politiker och myndigheter. Jag vill att kriminalvården används till behandling, inte förvaring. I vissa fall kan det ansvaret innebära att en person inte får permissioner. Jag föresprakar inte en mesig kriminalvård, utan ett samhäll-

Alice Åström trivs i maktens centrum. När hon arbetar är hon rent fysiskt i huvudstadens centrum. På helgerna är det Vaggeryd och det lilla livet som gäller.

sansvar för dessa människor. Brottsligheten är kanske grövre, men brottsligheten har ju alltid förändrats utifrån den rådande tidsandan. Det är inget nytt för just vår tid.

Nytt för vår tid är dock den skenande alkohol-konsumtionen, som tog fart i och med ökade införselkvoter. Här ligger orsaken till en stor del av den grövre brottsligheten, som kvinnoemisshandel och dråp, menar Alice.

HON OCH VÄNSTERPARTIET ÄR FÖR en stram alkoholpolitik. Alkoholskatten bör bibehållas hög - och varför inte införa strängare införselregler igen?

Men samtidigt som Alice förordar en tuff alkoholpolitik, tar hon själv gärna ett glas whisky.

Hon skruvar sig lite i stolen. Visst kan det framstå som en paradox, det medger hon.

– Jag är med i en liten cirkel, där vi provar olika sorter från Skottland vi annars aldrig skulle ha chans att prova. Jag tycker att det är gott och roligt. Men det var längesedan vi träffades.

Något samhällsansvar känner inte Alice i just den frågan. Visst skulle hon kunna vara en förebild och avstå helt från alla typer av droger.

– Men för mig är detta ett individuellt beslut. Jag har valt att dricka ibland och det står jag för.

Är hon aldrig rädd att hamna i ett missbruk igen?

– Nej, inte nu längre. Nog har det hänt att jag under någon sårbar period har känt suget, men då har jag sett det som en varningsklocka. Jag har inte trillat dit sedan jag la av med droger för 26 år sedan. Men i början, när jag precis hade slutat, så avstod jag helt från alkohol. Det är på senare år som jag har börjat dricka lite igen.

Alices missbruk började när hon var i tidiga tonåren. Familjen bodde då i Göteborg och under flera år rörde hon sig i knarkarkretsar, innan hon till sist – i samband med en graviditet i 20-årsåldern – kom till insikt om att hon ville ha behandling.

Alice tror själv att det faktum att hon är född in i en familj med ett utanförskap bidrog till att hon drogs till kompisar som också hade det svårt. Bägge hennes föräldrar är nämligen döva. Hon fick ofta föra deras talan och kände sig lite udda.

– Bara en sådan sak som att skolan inte kunde

kontakta mina föräldrar på ett enkelt sätt, trots att man såg att jag var stökig, gjorde att jag inte fångades upp i tid. De lät mig vara, för det blev för krångligt att hitta en dövtolk.

Den första graviditeten avbröts, men så småningom blev Alice gravid igen och dottern Jenny föddes. Alice hittade motivationen att fortsätta vara drogfri. 23 år gammal gav hon sig in i lokalpolitiken i Vaggeryd, där hon då bodde.

– Att jag ville arbeta politiskt berodde på att jag ville hitta ett sätt att göra min röst hörd. Både bildligt och bokstavligt, ler Alice, och avslöjar att hon älskar att höra sin egen röst, att tala. Kanske är det för att hennes föräldrar aldrig sa till henne att vara tyst.

– Och att det blev just Vänsterpartiet var för att de var det enda parti som inte hade ett vi och domperspektiv. För mig handlade – och handlar fortfarande – politik om människor, allas våra liv och vår vardag. Det är något väldigt konkret. Det är hjärta och hjärna. Därför försöker jag ge mig ut i verkligheten så ofta jag hinner, exempelvis genom att besöka anstalter. Jag ser det som en plikt att söka upp dem som inte aktivt deltar i samhällsdebatten, de som inte tror att de räknas. För dem är det viktigt att politiken får ett ansikte, säger Alice och tillägger att politiskt arbete är ett förhållningssätt, inte en kostym som man tar av och på.

POLITIK HANDLAR OCKSÅ OM ANSVAR och det Alice ser i dag är att vi människor generellt har blivit sämre på att ta ansvar för varandra. Vi har släppt den sociala kontrollen, på gott och ont. Många tänker att samhället har huvudansvaret för allt, därför behöver inte individen ingripa eller ta ställning.

– Att samhället och staten tar hand om allt är en myt. Ett samhälle bygger alltid på individer. Självklart tycker jag att vi ska ha ett välfärdssamhälle. Men det innebär ju inte att vi inte ska känna ett individuellt ansvar.

Som ny vice ordförande i Vänsterpartiet – sedan slutet av januari – tror Alice att hon har goda chanser att påverka opinionen. Hon är hedrad över uppdraget och tycker att det är självklart att lyfta just de frågor som hon tycker är viktiga, som kriminalvården och de mest utsatta i samhället, de som

”Om man väljer att arbeta politiskt är det väl givet att man vill klättra så högt som möjligt och leda sitt parti. Ju mer makt, desto fler möjligheter att påverka det samhälle vi lever i.”

Alice Åström, Vice ordförande i Vänsterpartiet

inte kan göra sin röst hörd. Som barn som far illa till exempel.

– För detta krävs ett politiskt mod, för det är inga enkla frågor. Men jag har hela tiden min bakgrund för ögonen och alla de vilna barn jag har mött under min tid som behandlingsassistent. Jag blir så ledsen när jag hör 15-åringar beskrivas som kalla och beräknande, när deras tuffhet i själva verket bara är en fasad. Och jag köper inte snacket om att de inte kan skilja på rätt och fel. Det kan de visst. Problemen handlar i stället om orsakssamband som politiker gärna blundar för. Som utanförskap och segregation, ekonomi och social tillhörighet. Jag ser det som en av mina viktigaste uppgifter att få bort vi och dom-perspektivet när det gäller brottslingar. Jag var ju en gång själv en av ”dom”.

DET ÄR HON INTE LÄNGRE. Idag känner hon sig hemma i maktens korridorer och upplever inget glapp mellan sig själv och de andra politikerna. Tvärtom vågar hon ta för sig mer än någonsin och tycker inte att det var ett dugg konstigt att hon på Vänsterpartiets kongress för två år sedan kandiderade till ordförandeposten, den som nu innehas av Lars Ohly.

– Om man väljer att arbeta politiskt är det väl givet att man vill klättra så högt som möjligt och leda sitt parti. Ju mer makt, desto fler möjligheter att påverka det samhälle vi lever i. Dessutom hade jag gärna sett en kvinnlig ordförande. Jag tycker att det är ett demokratiskt problem att det högst upp i makttoppen fortfarande sitter flest män i övre medelåldern.

Kring Lars Ohly rasade för en tid sedan kommunistdebatten. Alice Åström vill själv inte kalla sig kommunist. Ordet är alltför förknippat med brott mot mänskligheten, resonerar hon. Och det klasslösa samhället är kanske en utopi, trots allt.

– Även om det skulle vara möjligt, så skulle människor hitta andra sätt att positionera sig. Det ligger i vår natur. Och det finns en ju dynamik i att vi alla är olika. ■

Ingenting kan stoppa Alice Åström. Hon vill nå toppen och hon är nästan där. Att kunna påverka och förändra är numera det som gör henne ”hög”.

FAKTA/ALICE ÅSTRÖM – POLITIKER, MAKAS, MAMMA OCH MORMOR

■ Namn; Alice Åström

Ålder: 46

Familj; maken Lasse, journalist, döttrarna Jenny och Jessica, barnbarnen Nellie 2, och Liam, 9 månader

Bor i en villa i Vaggeryd, Småland. Hit pendlar hon varje helg.

Gillar; att umgås med barnbarnen och familjen. Jag är en stolt mormor!

Karriär; ny vice ordförande i Vänsterpartiet. Ledamot i utrikesutskottet, Kriminalvårdsverkets styrelse och Advokatsamfundets disciplinnämnd. Har tidigare

arbetat som dagmamma, behandlingsassistent. Har varit fullmäktigeledamot i Vaggeryd och är riksdagsledamot sedan 1994.

Clowner utan gränser besöker Jordanien.

I ett krigsdrabbat Beirut uppträder clownerna inför barn i ett flyktingläger.

Skratt utan gränser

Clowner utan gränser sprider glädje där skratten har tystnat. I tio år har de rest världen runt och spelat för flyktingar och barnhemsbarn.

I höstas uppträdde Clowner utan gränser inför 12 000 jublande barn i palestinska flyktingläger. Den resan gestaltas i nycirkusföreställningen No Mad – Mellanöstern som under vintern visats i Sverige.

Shatila i Beirut är ett av de mest välkända palestinska flyktinglägren. Här bor närmare 20 000 människor på en liten yta med smala gränder, tjuvkopplad el och odrickbart vatten. De lever i ett ingenmansland, för trots att det snart är fyrtio år sedan de tvingades i landsflykt är deras möjligheter att leva och arbeta i Libanon starkt begränsade.

Kaos och glädje

I detta gytter genomförde Clowner utan gränser en parad i glädjens tecken. Den inledande känslan av att vara malplace-rad försvann direkt.

– I början av paraden var jag rädd för att trampa någon på tårna, folket där hade inte bett oss att komma. Men så ser jag ett litet barn skratta, mormodern som skrattar för att den lilla skrattar och över-

allt hänger folk ut genom fönstren för att titta på oss, säger Nalle P. Laanela som tillsammans med Wille Christiani spelar föreställningen No Mad – Mellanöstern.

Gatorna fylldes snabbt av folk och ungdomar avfyra gummiskott i ren karnevalsyra.

– Vi fick uppgiften att gå in och röra om i grytan. Det var som att kasta en tändsticka i bensin av oförlöst energi. Det var häftigt, sjukt och fullständigt okontrollerat, säger Wille Christiani.

När paraden övergick i en föreställning tvingades de bryta flera gånger eftersom det blev kaos när alla nyfikna barn tryckte på bakifrån. De palestinska arrangörerna redde upp situationen med hjälp av påkar, medan de svenska clownerna stod bakom scenen och undrade vad de gett sig in på. Den här situationen upprepades vid ett flertal tillfällen under turnén och är för clownerna ett tecken på all energi och lust att uttrycka sig som finns hos barnen.

Nekades tillträde till Västbanken

Shatila var det första stoppet på turnén som genomfördes i november förra året. Därefter spelade Clowner utan gränser på fler flyktingläger i Libanon innan de fortsatte till Jordanien för att uppträda på FN-skolor för palestinska barn. Där-

emot nekades de inträde till Västbanken trots att de var inbjudna till skolor och att svenska konsulatet försökte hjälpa dem.

– Det är första gången någonsin som Clowner utan gränser inte blivit insläppta. Jag kände mig verkligen liten och förbannad. Jag fick förståelse för hur lätt det är att börja hata när man känner sig maktlös, säger Nalle.

Nalle och två andra lyckades till slut mer eller mindre smita igenom gränskontrollen. Väl inne på Västbanken blev han chockad över den mängd avspärningar och stängsel som israeliska armén har satt upp, men trots dåligt humör och decimerat manskap lyckades de genomföra en bejublad föreställning på ett kulturcenter i Betlehem.

Turnerat i Sverige

Föreställningen No Mad – Mellanöstern har under vintern turnerat i Sverige och i sommar ska den spelas på festivaler. Den är en blandning av nycirkus, dokumentär och information om palestinska flyktingar. Det är ett unikt koncept som Clowner utan gränser har utvecklat gen-om åren och syftet är att kunna använda sina erfarenheter från resan till att sprida information och skapa engagemang i Sverige.

När den spelas på Pusterviksteatern i Göteborg i slutet av februari skrattar sig

Nalle P. Laanela och Wille Christiani i föreställningen No Mad, som vänder sig till barn i konflikttrabade områden, där skratt och glädje är en bristvara.

publiken igenom hela föreställningen. Komik är ett beprövat sätt att avvärpa lidande, kritisera missförhållande och känna samhörighet.

– I och med att vi använder humor blir det också mycket mer lättillgängligt, säger Nalle.

En stor del av föreställningarna visas nämligen för gymnasieungdomar. De utvärderingar som har gjorts pekar på tre saker. Ungdomarna blir inspirerade att göra något själva, de får lust att lära sig mer och de tycker att det är en stark upp-

levelse att se en normal gestaltning av muslimer.

Medias negativa schablonbild av muslimer var ett av skälen till att Clowner utan gränser valde att åka till just Mellanöstern. En annan var att de ville lära sig mer om en konflikt som omnämnas dagligen utan att det går att förstå dess orsaker. Men i föreställningen undviker de att gå in på bakgrunden. I stället fokuserar de på känslan av att befinna sig i landsflykt.

– Vi vill undvika en politisk diskussion,

för om man lyfter på den stenen skenar det i väg som en lavin. Vår uppgift är att belysa den enskilda människan i konflikten, att flytta publiken dit ner, säger Wille.

Åskådare tas upp på scen

Det sker också bokstavligen under föreställningen. Vid två tillfällen tas åskådare ned på scenen. Första gången för att spela en israelisk soldat när en palestiner försöker åskådliggöra sin flykt från Palestina med hjälp av gester. Andra gången för att spela en gränsvakt som inte släpper igenom en palestiner. Båda scenerna blir väldigt dråpliga, inte minst då åskådarna av respekt eller rädsla inte vågar spela de grymma soldatrollerna och därmed förminskar den alltmer frustrerade palestiniernas vilja att göra sin egen historia rättvisa.

På det sättet fastnar skrattet i halsen gång på gång tills man inte vet om det är glädje- eller sorgetårar som rinner nedför kinderna. ■

FAKTA/CLOWNER UTAN GRÄNSER

■ Clowner utan gränser skickar clown och artister till ställen där skratten har tystnat. Syftet är att ge människor som lever i utsatta situationer möjlighet att känna glädje och

upprätthålla sitt människovärde. I Sverige bildades organisationen 1996. De har gjort expeditioner till Bosnien, Estland, Lettland, Makedonien, Indien,

Nepal, Mexico, Algeriet och nu senast palestinska flyktingläger i Libanon, Jordanien och Västbanken.

Intrikat väv som trollbinder

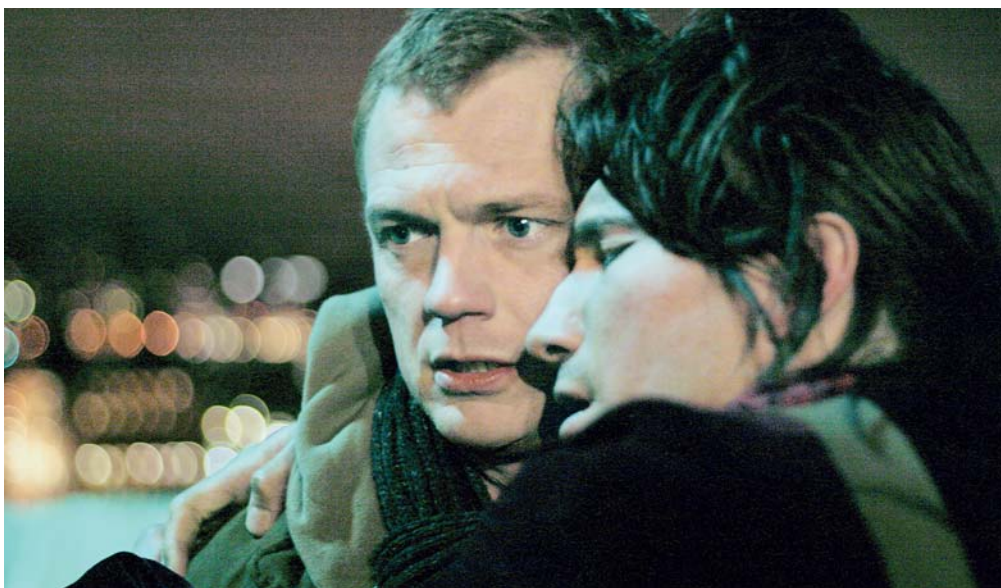
BLOCKET/AV KARIN WAHLBERG
/WAHLSTRÖM&WIDSTRAND

Lundastudenterna Cecilia, Emmy och Trissan umgås i samma löst sammansatta kretsar där bland annat några läarkandidater ingår. På hemväg från en fest blir Cecilia nedslagen och hamnar medvetlös på neurokirurgiska avdelningen på Lunds universitetssjukhus. Ett par dagar senare hittas gymnasieläraren Jan Bodén mördad i en stadsgrubb i sjukhusets kulvert. Jan var känd bland sina elever som en duktig men krävande lärare som inte drog sig för att använda betygen som makt- och bestraffningsmedel. Cecilias mamma är kirurgen Veronika Lundborg och styvpappan är kriminalkommissarie Claes Claesson som vi känner igen från Karin Wahlbergs tidigare böcker. Veronika vakar vid sin dotters sjukbädd samtidigt som Claes en smula slumpartat blir indragen i utredningen av mordet på Jan Bodén, som råkade bo i samma villakvarter som paret hemma i Oskarshamn. När Emmy några veckor senare hittas mördad i sin lägenhet växer misstankarna om att det finns ett samband mellan brotten.

Romanen är uppbyggd som ett flertal parallella berättelser skrivna ur olika personers perspektiv. Växlingarna är snabba och bidrar till att hålla spänningen uppe. Det är inte bara mordgåtorna utan i minst lika hög grad spelet mellan personerna och den intrikata väv som håller dem samman som gör att man blir trollbunden och knappt kan lägga boken ifrån sig. Några frågor lämnas obesvarade men de kanske är trådar som Karin Wahlberg tänker spinna vidare på i nästa bok? Jag kommer definitivt att ta reda på det när den kommer ut!

ANNA LUNDBÄCK

Mårten Klingberg och Piotr Giro spelar Peter och Nassim i filmen Keillers Park.

Sexigt närgånget och påträngande

KEILLERS PARK/MED MÅRTE KLINGBERG OCH PIOTR GIRO/AV SUSANNA EDWARDS 1997 blev en 37-årig man mördad i Keillers Park på Hisingen i Göteborg. Det här dramat bygger löst på den händelsen; och vad som kan tänkas ha föregått det som hände. I fokus står Peter, en civilingenjör mitt i karriären. Han har flickvän och förväntas axla sin fars roll som vd i familjeföretaget. Men en dag möter hans blick av en slump Nassims – och allt förändras. Peter blir handlöst förälskad och bejakar i och med detta sin homosexualitet. Livet ställs på ända. Hans far vägrar tala med honom och han förlorar jobbet. Han möter fördomar och fördömanden. I det längsta försöker han hålla det ifrån sig – att han är kär i en man och att livet aldrig mer kommer att bli detsam-

ma. Nassim flyttar så småningom hem till Peter och de inleder en het relation. Peter är den sansade, Nassim den vilde, oberäknelige. Men vardagen tar på paret och en dag vill Nassim ta en paus. En tid efter det hittas han mördad i Keillers Park. Allt pekar på att det är Peter som är gärningsmannen. Det här är en starkt drama som verkligen berör. Dels därför att det behandlar homosexualitet på ett komplext sätt, dels därför att kärleken mellan Peter och Nassim verkligen går genom bioduken. Det är sexigt, närgånget, påträngande. Detta är en film som man inte skakar av sig utan vidare.

MARIA ZAITZEWSKY

Kärlek och omtanke

COLLEEN McCULLOUGH/
FLICKAN UTAN RÖST/ ÖVERS.
LISBETH HOLST/ FORUM
Harriet Purcell flyttar hemifrån sin fyrkantiga familj in till stan och hamnar i ökända kvarter, huvudstupa in bland de mest egenartade människor. Hon älskar att bo där och de människor hon bor med och jobbar med.

Mest älskar hon sin hyresvärdinnas lilla stumma dotter. När mamman dör vill hon få vårdnaden om barnet. Då hon är både ung och ensamstående är inte chanserna stora. Tills ödet griper in.

Harriet småpratar sig genom dagarna och till slut har man både en bra berättelse och en

rundmålning av hur en ung människa - förlåt "flicka" (det var skarpa könsskillnader då för tiden!) såg på livet på 60-talet. Hon går ut och in i så många olika bostadsområden och i många olika livsöden. Det är kärlek och omtanke på många nivåer.

Boken är rörig och glad, sexig och friskpråkig. Absolut rätt tidsfärg. Den är så bra och klok och vacker att man njuter hela tiden.

GUNBORG MELLEGÅRD

8H visar krigets vardagsliv

ENDAST ÅTTA TIMMARS FLYGRESA BORT finns många av världens konflikthärddar. Så nära – och ändå så långt borta. Fotografen Johan Berglund tog fasta på det och skapade projektet 8H, "Eight hours", som dels är en storbildsutställning, dels en fotobok.

Det började med att Johan Berglund luffade runt världen med rygsäck tio månader om året. Så slog han sig på att fotografera på sina resor, det var ett alibi för att få träffa människor. Fotograferingen öppnade dörrarna för honom.

– Det var några år sedan, men intresset för att resa lever fortfarande starkt. Nu har jag familj och barn, så det blir bara tre kortare resor per år. Annars jobbar jag mest med reklamfoto, som får finansiera mina egna projekt, förklarar Johan.

– Tv och press matar oss dagligen med sensationer och brutalitet från länder i kris, men det är en beskrivning av verkligheten som bara delvis är sann. Vardagen finns där också. Det är den jag vill ta fasta på, förklarar Johan och berättar att allt har ett värde.

Bilder av det hårda våldet i frontlinjen och den onda bråda döden är viktiga tidsdokument.

– Men de dominerar i alltför hög grad och förmedlar dessutom en förenklad bild av människorna och samhällena i kris som vi inte kan ta till oss, eller orkar bry oss om. För att skapa identifikation med människor som lever i länder med konflikt och krig måste man skildra vardagslivet, säger han.

Bilder av död och förödelse skapar inte i sig någon känsla för någonting, resultatet blir närmast det motsatta. Istället för att väcka förståelse och medkänsla för de drabbade skrämmer bilderna oss med sin våldsamhet. De vädjar snarare till vår sensationslystnad än vår empati. Det som framkallar

känsla hos betraktaren är att man tyr sig till människorna i bilderna, menar Johan.

– Det är det jag vill uppnå. Jag vill åt magkänslan i mina bilder. Känslan av att vi känner igen oss och blir nyfikna på människorna i bilderna. För trots krig och grymheter så arbetar de, går i skolan, leker och umgås. Vid sidan av kriget finns en värld vi också kan referera till, något som för oss närmare varandra.

– I 8H har jag samlat bilder från många års resor till flera av världens krishärddar. I centrum står människorna som lever där och försöker skapa sig en så normal tillvaro som möjligt. Krigets närvaro bildar bakgrunden.

FÖR NÅGRA ÅR SEDAN BLEV JOHAN utsedd till Årets fotograf. Det var då han tog Årets bild av en grupp unga balettflickor som dansar utomhus, omgivna av släkt och vänner. Förmodligen är det avslutning på terminen.

Ovanför hänger molnen tunga. Bilden finns på omslaget och anger tonen i boken 8H. Den är tagen i Albanien 1999. Det år då Nato bombade Kosovo och massor av flyktingar tog sig in i landet, ett av Europas fattigaste.

Projektet 8H hade premiär som storbildsutställning på fasaderna runt Sergels Torg, i Stockholm, i höstas. Det var Sveriges största fotoutställning där varje bild var 270 kvm!

– Tanken var att nå ut utanför de vita väggarna på gallerier och museer, där bilderna som fotokonst kommer i fokus. Jag ville i stället att människorna på bilderna uppmärksammades, inte jag som fotograf. Och det fungerade bra.

EVA DANDANELLE

Albanien.

"Jag ville i stället att människor-na på bilderna uppmärksammades, inte jag som fotograf."
JOHAN BERGLUND

Angola.

HALLÅ DÄR... ANN-THERÉSE ENARSSON

Aktuell som vd för IQ-projektet som ska verka för att minska alkoholkonsumtionen.

Vad är tanken med IQ??

– Att synliggöra de goda exemplen och de goda idéerna i arbetet för en minskad alkoholkonsumtion. Allt som kan förebygga och hindra missbruk är värt uppmärksamhet. I dagsläget har vi cirka 60 projekt involverade och innan året är slut kommer vi att vara uppe i 100.

Om vi alla tar ett litet steg i rätt riktning kan vi uppnå en stor skillnad!
– Vilket organisation, företag eller person som helst kan bli en vardagshjälte genom att jobba med dessa frågor. Bra exempel är att sluta med representation med alkohol eller att ge bort alkohol som gåva.

Vilka reaktioner har ni mött?

– Bara positiva. Många tycker att det är bra att vi fångar upp det engagemang som finns och alla uppskattar att det är så enkelt att bli certifierad av IQ; bara man har en bra idé. Behållningen av certifieringen är bland annat att vi gör reklam för dem som är med i projektet.

Är du själv nykterist?

– Nej, det är jag inte. Men jag ser ingen konflikt i att jobba med dessa frågor och samtidigt dricka måttligt. IQ står ju för ett smartare förhållningssätt till alkohol. Det innebär inte att alla måste bli nykterister.

MARIA ZAITZEWSKY

Ring nångång, sa Schein

HARRY SCHEIN, PÅ samma gång central person och främmande fågel i svenskt kultur- och samhällsliv, är död. Jag lärde känna honom 1971, när jag som ny chef för folketshusrörelsen fick biograffilm och kultur som arbetsområde. Jag var aldrig hans umgängesvän men jag lärde mig mycket av honom och några lärdomar delar jag gärna med mig av.

Filmbranschens folk till vilka jag hörde hade täta överläggningar med Harry, och jag förvånades i början av hans tjänstvilighet. Jag åtar mig gärna att föra några minnesanteckningar, sa han, och vi som var jäktade tackade bums ja, glada att ha sluppit undan en trålig uppgift. Senast nästa morgon låg hans anteckningar i inkommande post. Vad snabb han är, tänkte vi lite avundsjukt, vi som gärna dröjde med att skriva ut våra protokoll eftersom det ändå skulle dröja länge innan vi hade nästa möte.

Vad vi inte insåg var att vi av samma skäl dröjde med att läsa Harrys anteckningar, och det var dumt. Efter tio dagar kunde man bara invända mot riktigt allvarliga feltolkningar, och den som slet upp kuvertet med protokollet först vid nästa sammanträde hade ingen talan alls. Harry hade alltid tolkningsföreträdare, hans anteckningar gällde.

Lärdom: åta dig gärna att skriva protokoll och gör det kvickt som ögat. Då är det din bild av vad som sas och hände som gäller! Och skjut inte upp läsningen av andras minnesanteckningar – det blir för sent fortare än du tror!

I en debatt om kvalitetsfilm bad en åhörare med viss spetsighet Harry att definiera begreppet kvalitet. Utan en sekunds tvekan svarade han: Kvalitet är det som igenkännes som kvalitet. Först beundrade jag bara hans slagfärdighet. Först senare kom jag underfund med att han faktiskt hade rätt, och den insikten hade jag sedan stor glädje av som kulturminister när jag ständigt kontaktades av folk som ville ha statliga kvalitetsgarantier på alla kulturföreteelser. Om inte staten kvalitetsstämplade, hur skulle folk då veta vad som var bra och vad som var dåligt?

Sömmerskan känner på tyget och konstaterar att det håller hög kvalitet, snickaren drar handen över bordet och säger skräp. Sömmerskan och snickaren vet vad som är bra eller dåligt därför att de lärt sig, har erfarenhet och är vana att bedöma. Man måste läsa många böcker för att veta vilka böcker som är bra, se massor av film för att kunna avgöra vilka som håller måttet, lyssna på mycket musik för att kunna sortera bort skräpet. Några varudeklarationsnormer som andra fastställer och som jag mekaniskt kan följa finns inte. Sådana skapar i värsta fall spelrum för förmyndare, och allt förmynderskap är förnedrande även om förmyndaren skulle råka vara välvilligt inställd till sina myndlingar.

Lärdom: Den som vill vara en fri varelse måste skaffa sig sina egna kvalitetsbegrepp, och det finns inga genvägar. Den som har gjort det kan dessutom ta del av åtskilligt skräp utan att gå under.

En gång när jag hade ärende i Filminstitutet och satt i Harrys arbetsrum ringde hans telefon. Jag hörde hans repliker och fick efter samtalet veta vad den uppringande sagt. Så här löd replikväxlingen:

- Schein.
- Är det direktör Schein?
- Ja, det är Harry Schein.
- God dag, det här är sekreteraren till direktör F på det stora filmbolaget. Direktör F önskar tala med er.
- Nämen, vad trevligt! Be honom att han ringer nångång då!

Och så kastade han på luren. Trettio sekunder senare ringde direktör F själv upp, utan sekreterares hjälp. Harry svarade alltid själv i telefon om han var på plats.

Lärdom: Svara i telefon och låt aldrig den du ringer till känna att hans eller hennes tid är mindre dyrbar än din egen.

Hur viktig denna lärdom är fick jag ett belegg för när jag var kulturminister och hade ansvaret för att Vasamuseet fick en permanent plats på Djurgården. Motståndare till förslaget hade spikat upp anslag Ring Bengt Göransson på 763 18 16 och protestera! Klockan åtta en morgon ringde min telefon.

- Göransson.
- Är det ministern själv?
- Ja.
- Vad konstigt!
- Är det konstigt, var det inte mig du sökte då?
- Jo, men jag trodde jag skulle få tala med en sekreterare.
- Ett ögonblick ska jag se om jag kan hitta någon sekreterare så här dags.
- Nej, det är dig jag vill tala med, men jag ringde för att skälla och jag kommer av mig när jag kom fram så snabbt.

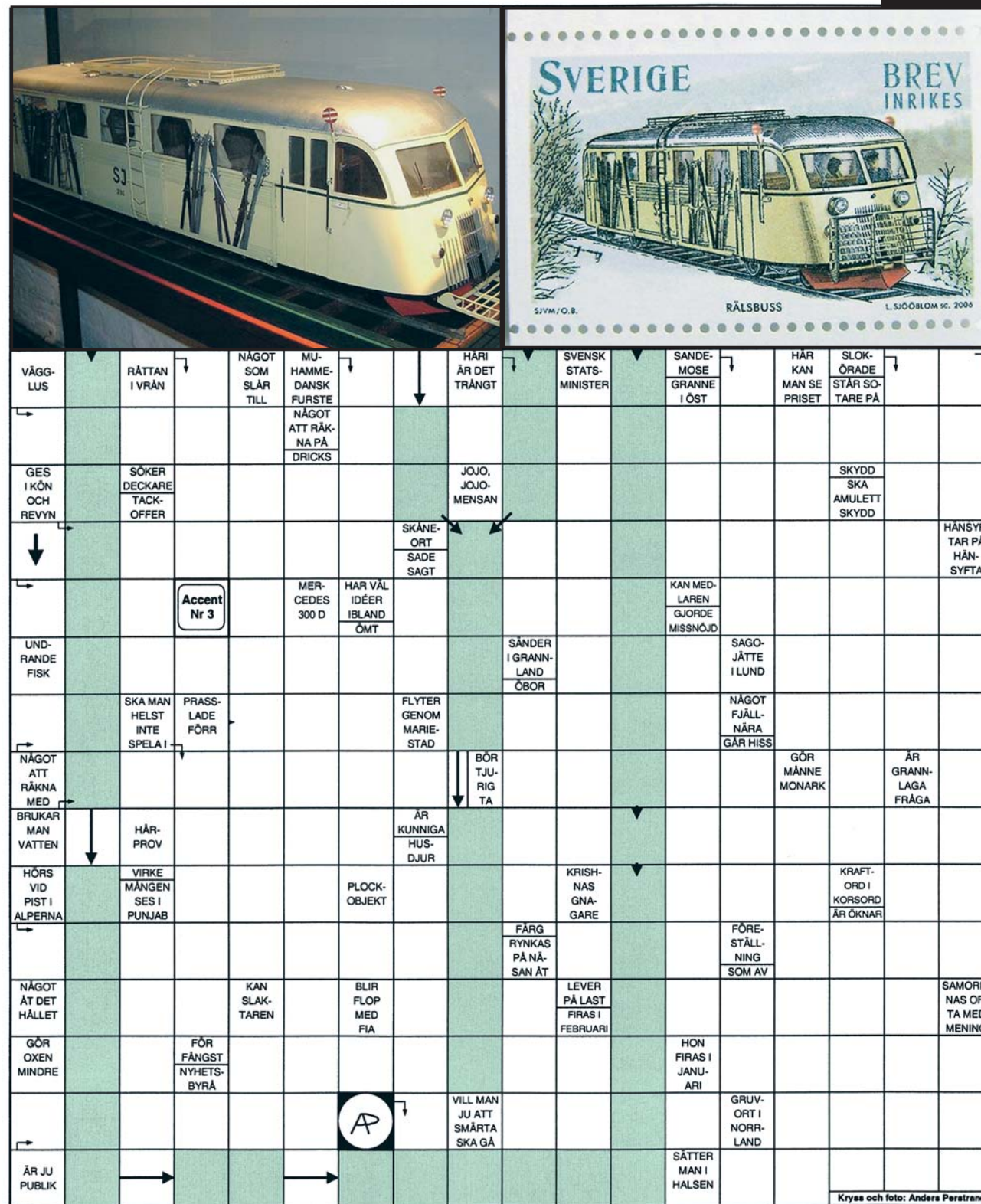
Hela hans scenario gick överstyr, han hade tänkt ladda upp sin aggression genom att gräla sig fram, och så svarade jag själv! Vi hade ett trevligt samtal som slutade på Ring så spelar vi-sätt: Det var roligt att komma fram. Och en tacksamhetens tanke sände jag till Harry Schein. ■

“Utan en sekunds tvekan svarade han: Kvalitet är det som igenkänns som kvalitet.”

Bengt Göransson

KRYSSLÖSNING/VINNARE SE SID 44

Upstairs i Hagfors

Sigrid visar ungdomarna vägen

Ungdomskafé, folkrace, kulturnatt, musikfestival... När det händer något i Hagfors, kan man vara rätt säker på att Sigrid Lundmark har minst ett finger med i spelet. Hon har ett engagemang som kan försätta berg – och reta gallfeber på dem som vill att allt ska vara som vanligt.

– Då möter du oss vid Örbäcken om en kvart, säger Sigrid i telefonen, samtidigt som hon hugger en kille i armen och talar om att hans band har en spelning på fredag, som hon har bokat.

Hon lotsar oss uppför trappan till Upstairs, kafét som hon startat tillsammans med ungdomarna som driver det, och den stora, fina repetitions-, konsert- och biolokalen.

Sigrid Lundmark är en färgstark kvinna. Hon syns, i svart vidbrättad hatt och lila kavaj över svart tröja och volangkjol, och hon hörs. Hatten tar hon aldrig av sig, och inte heller det mobila kontoret – handväskan med telefon och kalender.

– Varför skulle man bara ha kalas i de här fina lokalerna? säger hon och fortsätter utan att vänta på svar.

– Det fanns ju ingenting att göra för ungdomar som inte idrottar.

30 unga varje kväll

Idag har de Upstairs. Upp till 30 ungdomar är här varenda kväll, eller i alla fall onsdag, fredag och lördag när det är öppet, och många fler när något av de lokala banden spelar. Två av dem, Ratfinx och Rimfrost har övningslokaler här. Nybildade bandet Xigrd – gissa vem som inspirerat till namnet – ska få låna

Tony Engström spelar gitarr och sjunger, Tomas Lundkvist spelar trummor i bandet Ratfinx.

”Varför skulle man bara ha kalas i de här fina lokalerna? Det fanns ju inget att göra för dem som inte idrottar.”

SIGRID LUNDMARK

lokaler hos grannföreningen Råda.

En del av instrumenten har Sigrid tiggat ihop, och några har de kunnat köpa för pengar som banden spelat in.

– Det är jättebra att det finns, säger Sophie Sjögren som är här tillsammans med systemn Carolina och hennes lille son Timmy. Det finns inget annat att göra i Hagfors.

– Nu har vi någonstans att gå, säger Keith Aheinen. Här kan vi spela biljard

och ”air hockey”, se på film och lyssna på banden.

Här känner man de flesta. Och så är det drogfritt. Det är bra!

Tony Engström, en av medlemmarna i Ratfinx, håller med.

– Bra att ha någonstans att gå i stället för att sitta hemma och supa.

Veckan innan spelade Ratfinx och Closer, ett annat hagforsband, i Karlstad, och en hel busslast ungdomar från Hagfors följde med för att lyssna på dem.

Ordförande i lokalföreningen

Det började för fyra år sen, när second hand-affären Ekorren, som Sigrid driver, flyttade till Fasaden, IOGT-NTOs hus, där det tidigare var biograf. Hon träffade ungdomar som ville starta kafé, hon såg möjligheterna att utnyttja huset som ligger mitt i stan, och hon såg till att bli ordförande i IOGT-NTO-föreningens ►

Sigrid Lundmark vill att ungdomarna ska känna sig välkomna till Fasaden, IOGT-NTOs hus i Hagfors. Här är hon på väg in tillsammans med Tony Engström, Tomas Lundkvist, och Malin Finnkvist.

Tre kvällar i veckan samlas Örbackens Racing Team för att bygga om bilar för folkrace.

styrelse och börja göra i ordning lokaler-na tillsammans med ungdomarna. En stor del av hennes tid går också åt till att tiggas pengar, skriva ansökningar och försöka, oftast förgäves, att få kommunen att bidra åtminstone till hyran.

– Folk säger att ”det måste väl kommunen förstå”, hur viktig den här verksamheten är. Men hittills har kommunen inte velat förstå.

Nu har hon fått med sig ett 20-tal av ungdomarnas föräldrar i en föräldraförening, som hon hoppas ska hjälpa till att påverka kommunen.

Föräldrarna jobbar också här på kvällarna – på samma villkor som ungdomarna: absolut drogfritt.

Efter många turer har Sigrid och föräldrarna ”krigat” sig till en plusjobbade ungdomsledare, Johan Nilsson. Tack vare honom har de som inte orkar vara i skolan hela dagen någonstans att ta vägen, och nu har Johan börjat ha kafé öppet även på luncherna.

”Ungdomar behöver en vuxen att prata med ibland. De kommer hit och pratar med Johan, och de kommer till affären och pratar med mig.”

SIGRID LUNDMARK

– Det är bättre att de går hit än att de är ute på stan.

Genom att skänka kläder, möbler och husgeråd till Ekorren och sedan komma dit och handla är hagforsborna med och finansierar verksamheten. Ekorren har också en ungdomsfond som delar ut stipendier till skolor, ungdomsorganisationer och ungdomar med problem.

Kulturnatt och musikfestival

Tidigare i år arrangerade IOGT-NTO-föreningen en kulturnatt med massor av aktiviteter i Stadshuset. Men ett tag såg det ut som om arrangemanget inte skulle kunna genomföras. De skulle inte få håll-

la till i Stadshuset.

– Men den här gången ställde kommunchefen upp för mig och såg till att vi fick vara där. Och det blev totalsuccé, konstaterar Sigrid.

Nästa stora satsning är en musikfestival vid älven i maj – med så många band anmälda att timmarna inte vill räcka till.

– Nyss ringde de från musikskolan och undrade när de skulle få spela. Dem hade jag nästan glömt bort, men det är klart att de måste få plats.

– Hagfors är ju en musikstad, säger hon. Alla blir inte stjärnor, men de har roligt.

Men inte ens i Hagfors är alla intresse-

I secondhand-affären Ekorren tar Sigrid Lundmark emot kläder, möbler och husgeråd från hagforsborna och säljer dem vidare för att finansiera verksamheten.

– Det är jättebra att Upstairs finns. Det finns inget annat att göra i Hagfors, tycker Carolina Sjögren med sonen Timmy, snart ett år, och systern Sophie.

Ungdomsledaren Johan Nilsson trivs på Upstairs, och ungdomarna kommer gärna till honom när de vill prata – eller bryta arm vid kafédissen.

rade av musik. För en del är det bara bilar och motorer som gäller. Deras motsvarighet till Upstairs heter Örbacken, en bit utanför centrum. Det är där Sigrid har stämt träff med Göran Henriksson, för att han ska få berätta om Örbackens Racing Team som hunnit bli tre år.

Här samlar han tre kvällar i veckan ett gäng 13-15-åringar som jobbar med att bygga om bilar för folkrace och utrusta dem med störtbåge, specialstolar och säkerhetsbälten. Här har de en egen bana, avstängd för annan trafik, där även de yngre får köra. Tävla får de inte göra förrän de fyllt 15.

Göran jobbar ideellt, och de flesta bilarna har de fått, men en har de kunnat köpa med hjälp av ett par lokala sponsorer. Delar får de genom att slakta skrotbilar.

Vad är det som driver dig? undrar jag när vi är tillbaka i stan och Sigrid svept runt i lokalerna för att kolla läget.

– Jag får så mycket tillbaka – bara av att

se barn, ungdomar och vuxna i lag. Och tänk när en liten kille säger: ”När jag växer till mig, ska jag ta hand om det här!”

– Ungdomarna behöver en vuxen att prata med ibland. De kommer hit och pratar med Johan, och de kommer in i affären och pratar med mig.

Hela tiden blir vi avbrutna av telefonen eller folk som kommer och vill fråga något. Alla får raka, bestämda svar.

Viktigt sätta gränser

Ungdomarna har också fått lära sig var gränserna går.

– Det var många krissamtal i början. För en del var jag nog elakheten själv. Du skulle ha sett hur det såg ut när några fått för sig att åka skateboard här inne! Men de fick själva fixa golvet, innan det var tal om att köpa några nya instrument. De testar, tills de märker att det inte är någon idé.

– De behöver gränser, och nu vet de vad som gäller. Med spelningarna får de

också lära sig att passa tider och ta ansvar.

Sigrid känner stöd från sin styrelse och särskilt från ”två äldre herrar” – en som hjälper henne att skriva och skicka iväg alla ansökningar om bidrag och en som tar hand om redovisningen.

– Vi har också fått med några yngre i styrelsen, och det är jag glad för, säger hon. Annars är det svårt att få tag i folk som vill arbeta. Ibland är det bättre att göra något själv än att ringa 20 gånger och få nej.

– Det kan nog vara de som drar ner persiennerna när jag kommer. Men gubbarna är bra, de följer med på mina påhitt.

Vad händer när Sigrid inte orkar längre?

– Då hoppas jag ha byggt upp något som kan leva vidare. Men jag kan inte oroa mig för vad som händer sen. Det viktiga är att se till att det blir bra medan jag håller på. Men jag försöker få med fler i styrelsen som vill vara med och jobba. ■

Tre körkort för många

Kjells liv blir undervisning för trafikskoleelever

Solsta trafikskola i Karlstad tar Kjell Edvinsson till hjälp för att få de blivande bilförarna att förstå riskerna med att köra onykter. Att höra Kjell berätta om sitt trasiga liv och tre förlorade körkort gör större intryck än aldrig så mycket statistik över rattfylleriets konsekvenser.

Kjell Edvinsson håller stolt upp sitt fjärde körkort i luften och försäkrar att det är det sista han tänker ta. Han önskar bara att han varit lika rädd om det första.

– Jag är tacksam för att jag inte gjort någon människa illa när jag kört berusad, säger han, och det blir knäpptyst i teorisalen på Solsta trafikskola, där det den här kvällen är introduktionskurs för privatelever och deras handledare, de flesta föräldrar.

Kjell berättar med många utvecklingar om hur han förlorat de tidigare tre körkort.

– Det skulle ju aldrig hända igen, men sen var det en tjej som lämnade mig, och då kunde jag lika gärna supa, jag hade ju ingenting att leva för.

Det är inte alltid lätt att följa Kjells berättelse, när han hoppar mellan år och händelser. Men han har inga problem med att fånga sina åhörare, och inte hel-

ler med att få fram sitt centrala budskap: – Gör inte som jag! Jag önskar ingen att behöva gå igenom det jag gått igenom. Det är en mardröm som följt mig genom hela livet.

För Kjell, som för så många andra, började det med att han var blyg och komplexfylld och drack för att våga ta kontakt, våga dansa.

– När jag blev lite på kaneln, släppte ångesten.

Åhörarna får följa med på en vinglig resa mellan parkbänkar, fylleceller, psyket och fängelset – med avbrott för nykter perioder och hårt jobb i skogen. Kjell berättar om allvarliga skador och sjukdomar, om hur han blivit ”rånad, sönderslagen och hopsydd”.

Mänskliga skulder

Han berättar också om enorma skulder – mänskligt till sin mamma och andra närstående, ekonomiskt till kronofogden – och om sin väg tillbaka, om hur han testade alla tänkbara vägar till ett nyktert liv innan han kände sig hemma hos IOGT-NTO:

– Där var jag välkommen som den jag var, jag behövde inte vara religiös eller tillhöra ett visst parti, och jag behövde inte sitta och jämföra gamla fyllor med andra alkoholister. Där fick jag gå i studiecirkel och jobba med dem som behövde mig. Där har jag också fått många vänner.

Han berättar förstås också om sina 20

Det är knäpptyst i lektionssalen, när Kjell Edvinsson berättar om sitt trassliga liv och hur han blivit av med körkortet tre gånger.

Douglas Davidsson, som äger Solsta trafikskola, har engagerat Kjell Edvinsson.

år som nykter alkoholist, om skapandet av Vårdkedjan 1990 och det nu snabbt växande sociala arbetet, om att han ”den gamle alkoholisten” nu sitter i kommunfullmäktige.

Han glömmer inte att tacka trafikskolans ägare Douglas Davidsson, som hjälp-

Koncentrationen är total. Ungdomarna och deras föräldrar är tagna av berättelsen.

te honom att ta det fjärde och sista körkortet:

– Jag var nog en besvärlig elev, med en hel del olater att bygga bort.

Det var också Douglas Davidsson och teoriläraren Per Hede som tog initiativet att engagera Kjell.

Kjell Edvinsson håller stolt upp sitt fjärde körkort i luften och försäkrar att det är det sista.

– Vi tycker att det är viktigt med den här informationen, och vi vill förmedla budskapet på ett bra sätt, säger Per Hede. I teorin finns det ju med, men lite tafatt. Det har inte gett så mycket att informera om statistik och gränser.

– Vi har pratat med en del elever

”Det skulle ju aldrig hända igen, men sen var det en tjej som lämnade mig, och då kunde jag lika gärna supa, jag hade ju ingenting att leva för.”

KJELL EDVINSSON

efteråt, och de har tyckt att det har varit bra. Jag har frågat om det skulle vara bättre om jag stod där och presenterade statistik, men de tycker att det är mycket bättre med Kjell som själv varit med om att köra rattfull och som har egna erfarenheter att berätta om.

Det första försöket slog väl ut, så nu får alla elever på Solsta trafikskola lyssna på Kjell, liksom alltså privateleverna.

Spontana applåder

När Kjell slutar, får han spontana applåder. Både ungdomar och föräldrar är tagna av hans berättelse.

– Intressant att få lyssna på en som varit med själv.

– Vilket levnadsöde!

– Bra att få veta hur det kan gå.

Den här kvällen får de också träffa Mattias Persson, som nyligen lämnat en behandling på Hasselakollektivet.

Mattias berättar hur han precis som Kjell i början inte trodde att det kunde hända honom. Han hade väl inga problem, han kunde sluta när han ville... Men han var blyg, och mobbad, knarket blev ett sätt att få kompisar.

Mattias berättar om hur han testat ”det mesta”, hur han lurat mamma och alla andra, inklusive sig själv. Och om hur han till slut insåg att han var beroende och behövde hjälp. Nu håller han på att ta körkort – på Solsta trafikskola.

– Sen får du hänga med mig ut, säger Kjell. ■

Ingen mer racing för IOGT-NTO

IOGT-NTO avbryter samarbetet med Ungdomens Nykterhetsförbund UNF och Arjeplogs kommun i projektet Northlandic Racing. UNF fortsätter samarbetet med kommunen och söker nu nya sponsorer till projektet.

Under 2005 har IOGT-NTO och UNF samarbetat med Arjeplogs kommun i racingprojektet. Ett tjugotal elever på BilSystemTeknik-programmet vid Hornavanskolan är med och driver ett racingstall som tävlar i den nya SM-klassen JTCC samtidigt som de lär sig att driva ett företag. I samband med tävlingarna har de också arbetat med värvning och andra aktiviteter.

Nu har IOGT-NTO beslutat att dra sig ur projektet med motiveringen att det i första hand är ett ungdomsprojekt.

– Vi tycker inte heller att vi fått ut det vi hoppats när det gäller värvning av medlemmar, säger Torsten Friberg, IOGT-NTOs förbundsdirektör. Men det är möjligt att vi ändå går in med ett visst stöd det här året, eftersom vårt besked kom så sent i fjol.

IOGT-NTO ville ta över driften

När det var dags för omförhandling av avtalet i höstas, ville IOGT-NTO ta över driften av det elevhem som hör till skolan, och där 120 av skolans 180 elever bor under veckorna.

– Det skulle betyda att kommunen stod för kostnaden för fyra fritidsledare, som förutom att ta hand om eleverna också kunde medverka i andra aktiviteter, förklarar utvecklingskonsulent P-O Moberg, som är den som hållit i projektet för IOGT-NTOs räkning.

IOGT-NTO slutar men UNF fortsätter samarbetet med Arjeplogs kommun och ett nytt motorsportföretag.

– Dessutom skulle elevhemmet kunna fungera som kursgård under långhelger och lov.

Personalen motsatte sig en sådan lösning, och kommunfullmäktige beslutade med knapp majoritet att säga nej, åtminstone för 2006.

Ungdomens Nykterhetsförbund fortsätter samarbetet med Arjeplogs kommun och med ett nytt motorsportföretag –

”Vi tycker inte heller att vi fått ut det vi hoppats när det gäller värvning av medlemmar.”

TORSTEN FRIBERG, IOGT-NTOS FÖRBUNDS DIREKTÖR

Cavalli Team – sedan den tidigare samarbetspartnern Podium gått i konkurs. Racingföraren Nicklas Karlsson, som tidigare deltog i projektet, har startat ett eget bolag och är inte längre med i samarbetet.

Helene Sigfridsson, UNFs biträdande generalsekreterare, förklarar UNFs roll i racingprojektet:

– Vi bidrar ekonomiskt, samtidigt som vi kopplar projektet till lokal verksamhet i Arjeplog, säger hon.

– När eleverna i projektet är ute i lan-

det och tävlar, träffar de också de lokala UNF-föreningarna, och UNF-distrikten är på plats vid tävlingarna med olika aktiviteter.

Förhandlingar pågår med några nya sponsorer, bland annat med ett stort försäkringsbolag och med flygbolaget Skyways som har ett sponsoravtal med Cavalli.

UNF tror på projektet

UNF hoppas mycket på projektet.

– Vi vill hitta nya arenor där vi kan möta ungdomar som söker kickar i livet, säger Helene Sigfridsson. Vi vill ge dem andra kickar än alkohol.

– Vi vill också utveckla ett bra samarbete med kommuner, därför att vi vet att UNF är bättre på ungdomsverksamhet än kommunerna själva. Och jag är glad att politikerna i Arjeplog har förstått det.

Om samarbetet med Arjeplog slår väl ut, räknar hon med att kunna använda det som exempel när UNF diskuterar projekt med andra kommuner.

I Arjeplog satsar UNF nu också på isracing. Hotellet Silverhatten, där utländska testförare brukar bo, ställer sin isbana till förfogande för ungdomarna.

Och UNF har inte gett upp förhoppningarna om att få ta över elevhemmet.

– Vi ska ha en ny diskussion med kommunen nästa år, säger Helene Sigfridsson. ■

Nytt kulturhus i Borlänge

Efter tre års planering och ombyggnad stod det efterlängta kulturhuset Svanen i Borlänge klart att invigas. 150 personer kom till eftermiddagens officiella invigning av 1000 kvadratmeter nya föreningslokaler, och 180 kom till kvällens middag med afrikansk trumshow och dans.

Kulturhuset Svanen ägs av IOGT-NTOs byggnadsförening Vi Förenade och rymmer förutom samlingslokaler också IOGT-NTO-distriktets och NBVs expeditioner.

Vid invigningen fick byggnadsföreningens ordförande Karl-Gösta Johansson ta emot gåvor och gratulationer från bland andra kommunalrådet Peter Hultqvist, Våra Gårdars VD Olle Häggström och NBV-distriktets ordförande Gösta Johansson.

Redan dagen efter invigningen var det musikcafé i de nya lokalerna, där det blir aktiviteter praktiskt taget varje dag i vår – möten, utställningar, föreläsningar, linedance, motionsdans. IOGT-NTO-föreningen har under fjolåret fått 134 nya medlemmar.

Benny Haag vill ha krig

– Ingen misshandlar någon efter att ha rökt två paket cigaretter, men alkohol leder ofta till misshandel, förklarade Benny Haag under en samtalsmorgon på Kafé Björksta, arrangerad av IOGT-NTO i Umeå.

Benny Haag ifrågasatte varför det är så svårt att väcka opinion mot alkoholen jämfört med andra former av missbruk, till exempel rökning, med tanke på hur stor del av Sveriges befolkning som drabbas av alkoholen skadeverkningar.

IOGT-NTO har tagit över det gamla rådhuset och håller på att förvandla det till ett drogfritt allaktivitetshus.

FOTO: JAN HINDERSON

Rådhuset blev allaktivitetshus

I Ronneby har det gamla Rådhuset mitt i stan blivit allaktivitetshus. IOGT-NTO har tagit över hela huset och förvandlat det till en mötesplats med plats för många aktiviteter. Här finns bland annat datasal, fotolabb, bibliotek, snickarverkstad, TV-rum, bordtennisrum och ett kommersiellt kafé.

– Det är en utveckling av det sociala arbetet och kamratstödet i Ronneby, säger IOGT-NTOs konsulent Christer Karlsson. Vi ville skapa en mötesplats där ensamma har möjlighet att träffas – och ett alternativ till pubarna för de unga. Hit kan de komma och läsa läxor eller fika.

– Att skapa en drogfri mötesplats är egentligen att återvända till nykterhetsrörelsens start i slutet av 1800-talet. Då var logen den sociala mötesplatsen, där man hade studiecirklar, lånade böcker och ordnade gemensam barnpassning.

Benny Haag manade till krig mot alkoholen under en samtalsmorgon på Kafé Björksta.

Han var också kritisk till att alkoholen koppling till våldet i samband med fotbollsmatcher tystas ner. – Varför nämndes inte alkoholen i Aftonbladets kampanj Älska Fotboll?

Han passade också på att uppmana nykterhetsrörelsen till krig mot alkoholen, istället för den fred han tycker råder.

KENT HEDLUNDH

Skål för kvinnoförtrycket

Kvinnor och alkohol är temat för en ny utställning, som IOGT-NTO-rörelsen och NBV presenterade på

Internationella kvinnodagen den 8 mars. Tillsammans med andra frivilligorganisationer i Göteborg arrangerades en dag med seminarier och information på Världskulturmuseet.

Utställningen Skål för kvinnoförtrycket visar hur alkoholindustrin har kvinnor som fokus i sökandet efter nya marknader i Asien, Afrika och Latinamerika. Det är en ny grupp alkoholkonsumenter som lockas med västerländska ideal och en tydligt riktad marknadsföring. Samtidigt upplever kvinnor världen över varje dag baksidan av alkoholen; genom berusade äkta män, misshandel, våldtäkter, eget missbruk och förlorad inkomst.

Skål för kvinnoförtrycket premiärvisades på Världskulturmuseet, men fortsätter nu sin turné runt landet.

FOTO: JONAS FORSBERG

Saxenborg fyller 50 år

Kursgården Saxenborg i Grangärde har fyllt 50 år. Med på födelsedagskalaset fanns flera av dem som varit med sedan starten, bland dem Stig Kroon, som var kursgårdens föreståndare vid starten 1956.

– Det var en rolig tid, förklarade han och berättade om både glädjeämnen och svårigheter från den första tiden.

Ann Borres Back, ordförande i styrelsen för Saxenborg, fick ta emot en strid ström av gratulanter och välkomna penninggåvor till kursgården.

Kalle Gustavsson, tidigare informationschef i IOGT-NTO, deltog nu som representant för Ludvika kommun, dit Grangärde hör. Bland gratulanterna fanns också Sven-Olov Carlsson och Robert Damberg, förbundsordförande i IOGT-NTO respektive UNF och rörande eniga om vikten av alkoholfria kursgårdar.

Bengt Hultqvist, ordförande i SPHF i Jönköping, hälsade medlemmar och gäster välkomna till 100-årsfirandet.

FOTO: STEN STRÄLIN

100-årsfest för poliser

Sveriges Polismans Helnykterhetsförbund, SPHF, i Jönköping har firat 100-årsjubileum. Ett 30-tal medlemmar och inbjudna gäster deltog i det högtidliga firandet. En av dem var Margareta Gärskog, dotter till föreningens förste ordförande Richard Krohn.

Erik Kroon hade sammanställt föreningens historia, och nuvarande ordföranden Bengt Hultqvist berättade om dagens verksamhet, där SPHF är en del av IOGT-NTO-rörelsen.

Minnesstund för stor föregångare

När A W Styrlander begravades på Sollefteå kyrkogård 1906, deltog över 1000 personer som ville visa sin uppskattning för en man som betytt mycket för svensk nykterhetsrörelse och svensk samhällsutveckling. 100 år senare samlades en något mindre skara kring hans grav för att minnas en stor föregångare.

A W Styrländer var vid sin bortgång IOGTs ordenstemplare. Vid minnesstunden påminde IOGT-NTOs vice förbundsordförande Anna Carlstedt om Styrländer som en förebild även för dagens nykterhetsrörelse. Han verkade i en tid då alkoholkonsumtionen var mycket stor, och då nykterhetsrörelsen var som störst i fråga om medlemmar. Styrländer var också en samlande

Deltagarna i minnesstunden samlades kring A W Styrlanders grav på Sollefteå kyrkogård.

FOTO: STEFAN SUNDKVIST

ledare i en tid då olika fraktioner inom rörelsen enades.

Vid en samling i Rödsta föreningslokal efter minnesstunden talade Olof G Strömberg från lokal-föreningen om Styrlander som person och politiker. Han satt i riksdagens andra kammare som representant för nykterhetsvännerna och de frisinnade. Han var också lokalpolitiker och den drivande kraften bakom den privatskola som senare blev realskola och läroverk i Sollefteå.

IOGT-NTO gör TV-reklam i Västerås

I Västerås har IOGT-NTO hittat ett nytt sätt att nå ut med sitt budskap – en reklamslinga i lokal-TV i form

av en vacker bild och en liten vers
av medlemmen Ronnie Wretling.
– Vi byter reklamslinga lite då

och då, berättar Solveig Ingemars-son från distriktet. I kanalen sänds också några gånger i månaden film om IOGT-NTOs arbete och kamp mot droger.

KRYSSLÖSNING/VINNARE

VINNARE KRYSS 1/06

Första pris, tre Miljonlotter, Margit Brunnström, Stigsjö, Smöråker, Härnösand. Sidovinster, varsin Miljonlott: Yvonne Johansson, Högsby, Sigrid Johansson, Domsjö, Östen Grubbström, Boliden, Bo Kreutz, Forshult, Oskarshamn, Willy Lindfors, Byske, Eric Wademark, Sala, Kerstin Adolfsson, Torshälla, Gudrun Jonsson, Arvika, Arne Eriksson, Sundbyberg, och Linnéa Claesson, Borås. Gratulerar!

NBV, nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet, är ett studieförbund med 19 lokalavdelningar och ett förbundskansli. Vi bedriver ett omfattande studie- och kulturarbete över hela landet med tonvikt på frågor rörande droger, livsstil, hälsa, miljö och demokrati.

NBV Skåne söker

Verksamhetschef

med ansvar för verksamhetsutveckling, personal och ekonomi
Läs vidare på www.nbv.se/skane

[illegible]

Vad betyder våra grundsatser?

■ IOGT-NTO-rörelsen hävdar, att social och kulturell utveckling främjas av att materiella tillgångar fördelas så att alla människor får del av välfärd och trygghet.

Varje kväll när min svårt handikappade dotter skulle sova framförde vi en önskan till god natt. Vår önskan handlade om att alla skulle ha »mat i magen«, en »säng« att sova i och någon som »tyckte jättemycket om dem«. I denna önskan ligger IOGT-NTO:s femte grundsatser inrymd – utan

Femte grundsatser:

Tillgångar ska gagna alla

IOGT-NTO-rörelsen hävdar, att social och kulturell utveckling främjas av att materiella tillgångar fördelas så att alla människor får del av välfärd och trygghet.

att vi hade en tanke på det.

Tillsammans visste Johanna och jag att mat, sömn och människor utgör grund för att klara

av livet och att den som är utan måste få del av andras. Vi visste instinktivt att välfärd och trygghet utgör grund för social och kulturell utveckling.

Den femte grundsatser är viktig just därför att den visar på vår organisations bestämda uppfattning att välfärd och trygghet måste delas för utvecklings skull. Det kommer an på oss tillsammans och individuellt att arbeta för ett samhälle, en värld där människor kan leva ett fritt och rikt liv. En värld där social och

kulturell utveckling måste vara en näbar möjlighet för alla.

Mai Eriksson,
förbundssekreterare
i IOGT-NTO

Plugga gratis ett år på Wendelsberg

■ Nu är det dags att söka höstens kurser på Wendelsberg. Sedan några år erbjuds en ettårig folkhögskolekurs som arrangeras tillsammans med IOGT-NTO-rörelsen och NBV. Utbildningen utvecklas ständigt och till hösten startar den nya ANT-projektledarutbildningen. Utbildningen kan öppna många spännande dörrar för dig, kanske mot ett jobb i IOGT-NTO-rörelsen, NBV eller mot andra uppgifter inom den drogforebyggande sektorn.

Det som är unikt med denna utbildning är att den inte kostar dig som deltagare något, om du är medlem i något av IOGT-NTO-rörelsens förbund. Tack vare ekonomiska insatser från IOGT-NTO-rörelsen och NBV kan du under ett helt år bo och äta gratis på Wendelsbergs Folkhögskola, samtidigt som du ger dig själv ett roligt och utvecklande år.

Läs mer om den nya ANT-projektledarutbildningen på www.wendelsberg.se, eller kontakta någon av dem som håller i utbildningen: Björn Lanefelt, 031-338 05 76, Katarina Lindh, 031-338 05 75 eller Eva Blomqvist, 031-338 05 39. Du kan även nå dem via mejl, fornamn.efternamn@wendelsberg.se.

»Under mitt år på ANT-pedagogutbildningen lärde jag mig massor om IOGT-NTO-rörelsen och våra frågor. Det var roligt att hela tiden få tillämpa dessa kunskaper praktiskt genom kontakt med ungdomar. Att hela tiden få mycket eget ansvar kändes viktigt. Det bästa jag har fått med mig är nog ändå massor av verktyg för att arbeta i grupp på ett bra sätt.«

Oskar Jalkevik

Redaktör:

Kerstin Kokk, 08-672 60 27
kerstin.kokk@iogt.se

IOGT-NTO, Box 12825
112 97 Stockholm

tel: 08-672 60 00
fax: 08-672 60 01

www.iogt.se

Världens Barn 2006

■ Nu har vi fått bekräftat att kampanjkulmen för Världens Barn 2006 blir den 13–14 oktober. Detta innebär att riksinsamlingsdagen, då vi ska mobilisera våra medlemmar på gator och torg, äger rum den 14 oktober.

Du får denna information nu så att denna helg

kan planeras i distriktets och föreningens arbetsplan. Det känns angeläget att försöka undvika kollisioner denna helg så att vi kan mobilisera så många som möjligt.

Vi återkommer med mer information, men för att nå så bra resultat som möjlighet skulle det

underlätta om distrikten utser Internationella kommittéer eller motsvarande som kampanjansvariga för Världens Barn. Vi gjorde en väldigt stark debut 2005 och har fått mycket beröm för den insatsen.

Låt oss nu öka ytterligare!

Boka in 13–14 oktober för Världen Barn!

Världens Barn

Radiohjälpen 90 1950-6

IOGT-NTO-butiken på iogt.se

■ Nu har vi förbättrat IOGT-NTO-butiken på vår hemsida, så att det blir lättare att handla för föreningar, distrikt och enskilda medlemmar. I butiken kan man handla profilprodukter och

beställa informationsmaterial. Som vanligt kan man även höra av sig till kansliet och beställa en enkel katalog om man inte har tillgång till Internet.

Nytt är att vi numera tar ut fraktkostnad även

för gratismaterial som informationsbroschyrer och affischer. Man kommer fortfarande att slippa betala frakt om man bara beställer litet material, men över 2 kg, det vill säga 55,90 kronor får man

betala för frakten. Detta har vi infört för att vi har upplevt att man har beställt väldigt mycket material när det ändå har varit helt gratis, och sedan har det inte gått åt innan det har blivit inaktuellt.

KALENDARIUM

April

21–23 Kamratstödssamling, Borlänge
21–23 Kamratstödssamling, Aspan, Ronneby
25–27 ANT-pedagoger utbildas inför FNV, Wendelsberg
28–30 Optionsbildningskurs, Wendelsberg

Maj

19–20 Förbundsstyrelsen sammanträder
20–21 Distriktsordförandesamling, Stockholm
22–25 Folknykterhetens vecka
25–28 Miljöpartiets kongress, Borås

Juli

2–8 Almedalsveckan, Visby
13–16 Sommarfestival, Öckerö
29– IOGT-kongress, Basel

Augusti

–5 IOGT-kongress, Basel
25–27 Studieupptakt, Köping

September

1–3 Distriktsstyrelsesamling, Uppsala (preliminärt)
17 Valdagen
22–23 Förbundsstyrelsen sammanträder

Oktober

14–15 Kurs för valberedare, Tollare
20–22 NordAN-konferens, Oslo

November

1 Ljusmanifestation för narkotikans offer
10–12 Förbundsstyrelsen sammanträder
17–19 Mediekurs, Wendelsberg

IOGT-NTO har under lång tid, och hittills framgångsrikt, arbetat för att stoppa regeringens planer på att sänka skatten på alkohol. Janne Bagge, IOGT-NTO-medlem i Örnsköldsvik, tycker inte att argumenten håller. Han tror att en skattesänkning skulle minska den illegala försäljningen till ungdomar.

Höga skatter löser inte problemen

Jag accepterar alltid ett demokratiskt beslut men måste ändå komma med några inlägg i debatten om sänkt alkoholskatt. Just nu ser vi en utveckling där ungdomar, och framför allt unga flickor, dricker mer än någonsin.

Berith Josefsson på Socialstyrelsen rapporterar i SVT-Text att alkoholkonsumtionen bland flickor mellan 13 och 17 år är högre än någonsin.

Varifrån tror ni den spriten kommer som dessa ungdomar dricker? Inte är det Systembolaget. Jag vill påstå att det idag väller in sprit över våra gränser både genom införsel från utlandsresor och via internet.

INGEN KONTROLL

Vi har inte längre någon kontroll över den distribution som sker via de här kanalerna. Vi ser däremot hur icke straffmyndiga ”barn” används för att sälja till ungdomar. Det är en skrämmande utveckling. Att den illegala försäljningen praktiskt taget försvunnit ”glömde” Eva Åhlström i sin rapport från Finland (ledaren i Accent 2/06), den försäljning som till väldigt stor del drabbar just ungdomar.

Jag tror att vi får en sänkning av försäljningen i Finland när ”nyhetens behag” har lagt sig. Det förs idag en framgångsrik folkhälsokam-

FOTO: PHOTOS.COM

panj som jag menar även kommer att påverka alkoholförsäljningen i ur vår synvinkel positivt bemärkelse. Det är glädjande, men tyvärr brukar det vara svårt att nå de yngre med detta.

På något vis verkar det som om framför allt tidningens chefredaktör inte vill se verkligheten när det gäller den här hanteringen. Ungdomar idag är till stor del utan arbete och framtidshopp vilket gör det lättare att ta till droger och hamna i en misär som blir svår att ta sig ur.

BLANDMISSBRUK

Tyvärr är det i de flesta fall också så att ungdomar får ett mycket svårare att hantera

Jag vet att det i de flesta hem finns mer sprit än vad det gjort förut, just beroende på att det är billigt i våra grannländer

”Att den illegala försäljningen försvunnit glömde Eva Åhlström i sin rapport från Finland.”

och lätt att beställa via internet.

I Örnsköldsvik, där jag idag bor, har vi med Olle Häggström i täten fört en debatt mot att man i den nya hockeyarenan planerat sex barer med fullständiga rättigheter.

Tyvärr igen, det här är ingen isolerad företeelse utan ett mer och mer vanligt sätt att finansiera liknande verksamheter, och reaktionerna emot detta är mycket svaga.

Jag tror ändå att det inte är den här typen av försäljning

som är det stora problemet, för här finns det en viss kontroll. Det är och kommer att förbli den illegala försäljningen som är det största hotet, och kommer vi inte tillrätta med den får vi en utslagning bland ungdomar vi inte förut varit med om.

Så länge differensen mellan Systembolagets priser och de vi kan köpa för på internet eller ta med oss när vi varit på utlandssemester är så stor kommer det här problemet att fortsätta. Vi måste få tillbaka spriten till Systembolaget.

LÖSER INTE PROBLEMET

Visst kan vi ropa på restriktivare införselkvoter men det löser ändå inte grundproblemet, den billiga spriten som idag finns i alla EU-länder där Sverige faktiskt ingår.

Bara för att vi inom IOGT-NTO glädjer oss över att skatten inte sänkts är problemen inte borta. För våra ungdomar har de i stället förvärrats markant.

Jag har sagt det förut: Låt oss gemensamt arbeta för en attitydförändring till alkoholen. Det är dags att öppna båda ögonen och fråga oss om det verkligen är ett helt igenom riktigt beslut att inte sänka alkoholskatten. Det finns kanske bättre metoder.

JANNE BAGGE

inspirera till fortsatt diskussion. På föreningsmötet, kommande kongresser eller hemma vid köksbordet.

VÄLKOMMEN TILL DEBATTSIDAN I ACCENT!
Här ger olika debattörer sin syn på IOGT-NTO-rörelsens viktigaste frågor. Demokrati, kultursyn

och utveckling, medlemsvärning och opinionsbildning. Här ska resonemangen föras till punkt. Det är vår förhoppning att inläggen ska

”Vårt jordiska liv får ofta en större mening om man tror att det är det enda vi har.”

LARS TORSTENSSON

Motboken – en politisk succé

I fjol var det 50 år sedan alkoholoransoneringen avskaffades. Skrivierna om detta jubileum har knappast varit ”motboksvänliga”. Dagens Nyheters vinskrivent Bengt-Göran Kronstam har exempelvis ondgjort sig över orättvisorna och krånglet som vidlåde systemet. För ett par år sedan påstod han att det medförde ”35 år av verkningslöst förmynderi”.

I själva verket var motboken - trots vissa brister - unikt verkningsfull och framgångsrik! Alkoholforskaren Leif Lenke skriver i boken Vrid åt kranen! 1982: ”Systemet motverkade effektivt individuell storkonsumtion.” Han konstaterar att ”de grövsta alkoholskadorna på grund av långvarig storkonsumtion nästan upphörde ... Direkt alkoholrelaterade sjukdomstillstånd och dödsorsaker som delirium tremens och levercirrhos gick ned till ett minimum ...” Frekvensen av grova våldsbrott har aldrig varit så låg som under motbokstiden!

Idag, när drickandet är lika omfattande som på 1800-talet, finns det därför goda skäl att beklaga att ransoneringssystemet inte finns kvar.

LARS TORSTENSSON

Nätpoker – något för IOGT-NTO?

Frågan om nätpoker har under den senaste tiden blivit en fråga för livligt agerande, bland annat inom de politiska partierna. Syftet med den här sortens verksamhet över nätet är att kunna förstärka ekonomin inom föreningslivet. Bingoverksamheten ger troligen inte lika god utdelning som tidigare, och då kan det här vara ett alternativ.

Nyligen såg jag en tidningsuppgift som gav en antydning om att IOGT-NTO kunde vara med i den här verksamhetsformen via något spelbolag. Minnesbilden säger mig att det kunde vara tillsammans med några andra föreningar.

Jag vill därför fråga hur det ligger till med den saken. Om IOGT-NTO redan är med eller om

det finns planer på att vara med i den här sortens spel. Poker är väl inte en helt okontroversiell spelform.

Det är med intresse jag vänder mig till IOGT-NTOs förbundsstyrelse för att be om en förklaring som svar på min undran.

BENG T ÖDÉN, UMEÅ

IOGT-NTO har sagt nej

IOGT-NTO har beslutat att inte söka tillstånd för att bedriva poker på nätet. Det betyder att IOGT-NTO inte kommer att uppdra till Föreningen Spero, där IOGT-NTO är med, att söka tillstånd för sådant spel. IOGT-NTO har också beslutat säga nej till casinospel.

TORSTEN FRIBERG
IOGT-NTOS FÖRBUNDS DIREKTÖR

Alkohol – ett farligt gift

Vad är alkohol? Det är ett mycket farligt gift för människorna! Varför

behandlas inte alkoholgiftet som andra gifter? Det bör förbjudas!

Efter många år som socialarbetare inom nykterhetsrörelsen har jag sett alltför mycket elände i alkoholens spår.
ARVID ANDERSSON, VEDUM

Religiöst oberoende

Mitt försvar för IOGT-NTO:s religiösa oberoende har uppkallat flera skribenter till kritiska synpunkter (i Accent 1/06). ”Andlighet är personlig utveckling”, skriver Rose-Marie Byström. Det är att ha ideal och ”högre mål”, anser Maria Karlsson. Om andlighet definieras så är väl ingen emot andlighet. Men Byström avslutar sitt inlägg med en bön till Gud. Om IOGT-NTO ställer sig bakom den stöter man bort oss som inte har någon gudstro.

Lars Karlsson och Efraim Moström tillskriver mig en rad negativa åsikter om kristna som jag inte har. De tror också att jag motsätter mig samarbete med kristna. Helt fel! Jag är för sådant samarbete, men inte på kristen grund. Jag accepterar även medlemsvärningen bland homofobiska kristna rörelser, men tycker att denna värkning borde föranleda ett tydligare klargörande att IOGT-NTO är emot homofobi.

Birgitta Hagström fruktar att människor i kris kan bli störda av att höra talas om icke-tro. Jag vill mena att de lika gärna kan bli lätade. Och vårt jordiska liv får ofta en större mening om man tror att det är det enda vi har.

LARS TORSTENSSON

Vuxna mår bättre, barn och unga mår sämre. Så kan man något förenklat sammanfatta innehållet i Socialstyrelsens årliga rapport om folkhälsan. En lättläst och uppfordrande påminnelse om att framtiden bestäms idag.

Uppväxten avgör hälsan

Eva Åhlström,
chefredaktör
Accent

DE FLESTA HÄLSORISKER grundläggs i ungdomsåren, skriver professor Måns Rosén i rapporten. Människors grundläggande värderingar, levnadsvanor, utbildningsnivå och andra förutsättningar för att lyckas bra i livet avgörs till stor del under barndom och ungdomstid. Men konsekvenserna för människors hälsa märks oftast långt senare i livet.

Mot den bakgrunden är rapporten skrämmande läsning. Visst kan vi glädja oss åt att medellivslängden fortsätter att öka för både kvinnor och män, att dödligheten i hjärt- och kärlsjukdomar minskar och att alkoholskadorna inte verkar öka längre. Men då gäller det samtidigt att komma ihåg att den utvecklingen till stor del bestämts av hur dagens vuxna och äldre hade det under sin uppväxt.

Av dagens rökare har 80 procent börjat röka före 18 års ålder. Att vara överviktig eller fet redan när man är ung betyder ofta framtida hälsoproblem. Kriminalitet och andra sociala problem grundläggs för det mesta i ungdomsåren. En stor del av alla brott i Sverige skulle kunna förebyggas om man kunde bryta de negativa beteenden som märks redan hos unga.

Alkoholmissbruk grundläggs också ofta i unga år. En nyligen genomförd studie i Stockholm visade att minst var tredje missbrukare i Stockholm varit omhändertagen redan som barn.

Att alkoholen blivit mer lättillgänglig har ökat problemen framför allt bland unga. Antalet unga mellan 15 och 24 år som lagts in på sjukhus för alkoholförgiftning har enligt rapporten fördubblats för män och tredubblats för kvinnor under de senaste tio åren, och ökningen fortsätter.

Måns Roséns slutsats är glasklar: Samhället måste satsa mycket mer på barn och unga idag för att förebygga hälsoproblem i framtiden.

Det är lätt att göra en mycket dystur prognos över vad dagens alkoholmissbruk, fetma, sociala problem och kriminalitet bland unga kommer att kosta samhället – och inte minst de unga själva – när de blir äldre. Det är mycket svårare – men oändligt mycket lönsammare, både mänskligt och ekonomiskt – att på allvar ta tag i problemen nu. De som vill arbeta förebyggande har ofta svårt att hävda sig

FOTO: PHOTOS.COM

”Alkoholmissbruk grundläggs också ofta i unga år.”

när resurserna ska fördelas, men här måste det vara uppenbart att förebyggande insatser lönar sig om man slipper behandla, vårda och straffa längre fram.

Det kräver inte en insats, det kräver många – och det kräver att åtminstone de flesta är överens om vad som behöver göras. Att det inte är så enkelt visar en av de undersökningar som refereras i rapporten. Där konstaterar alkoholforskaren Robin Room med flera att informationsinsatser på alkoholområdet är populära men ineffektiva, medan åtgärder som minskar tillgängligheten är effektiva men inte populära i politikers och allmänhetens ögon.

Vi behöver mer kunskap, inte minst om varför så många unga inte mår bra, men vi behöver också samla och använda all den kunskap som redan finns – hos kloka föräldrar och fosterföräldrar, hos engagerade lärare, skolsköterskor, fältassistenter, poliser, forskare, myndigheter och frivilligorganisationer.

Statens Folkhälsoinstitut har ett uppdrag att sprida kunskap om bra metoder för att förebygga missbruk bland barn och unga. Alla vi andra, som umgås med eller arbetar med barn och unga, har ett ansvar för att använda den kunskapen. ■

Accent ges ut av IOGT-NTO, UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund och JUNIS, IOGT-NTOs Juniorförbund. Medlemsorgan också för SLN, Sveriges Lärares Nykterhetsförbund.

Pressläggning detta nummer: 14 mars

EVA ÅHLSTRÖM
Chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-672 60 51
eva.ahlstrom@iogt.se

MÅRTEN GUDMUNDHS
Redaktionssekreterare
08-672 60 50
marten.gudmundhs@iogt.se

MARIA ZAITZEWSKY
Kulturredaktör, reporter
08-672 60 56
maria.zaitzewsky@iogt.se

PATRIK SANDSTRÖM
Hälsoredaktör, reporter
redigering, layout
08-672 60 54
patrik.sandstrom@iogt.se

LENA MATTSSON
Bildredaktör
lena.mattsson@iogt.se

EDUARDO MUTIS
Vik. bildbehandlare
08-672 60 53
eduardo.mutis@iogt.se

ANNONSER

Info Reklambyrå
Janne Moréus
tel: 0221-213 40
mobil: 070-346 34 62
e-post:
janne@info reklam.nu
Adress: Glasgatan 21
731 30 Köping

ADRESS:
Accent,
Box 12825
112 97 STOCKHOLM,
tel: 08-672 60 50,
fax: 08-672 60 01.
e-post:
accent@iogt.se

IOGT-NTO-förbundet
tel: 08-672 60 00
Besöksadress:
Gammelgårdsv. 38
Stora Essingen

ADRESSÄNDRING:
tel: 08-672
60 38 39
fax: 08-672
60 01
0349-8406

TRYCKERI
VTT Grafiska, Vimmerby

Obeställt material
Alla bidrag till tidningen är välkomna, men redaktionen svarar inte för insända, obeställda texter och bilder samt förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

Lagring
Allt material i tidningen Accent lagras och kan publiceras elektroniskt. Icke anställda måste meddela eventuellt förbehåll mot sådan lagring och publicering. I princip publiceras inget material med sådant förbehåll.

MEDLEM I SVERIGES TIDSKRIFTER

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

En tidskrift för varje mänsklig sida.

NÄSTA NUMMER

ACCENT NR 4 SOM UTKOMMER DEN 28 APRIL

PSYKISKT SJUKA MISSBRUKARE FÅR INTE RÄTT HJÄLP
Psykiska problem och missbruk är en vanlig kombination. Många med denna komplexa problematik hamnar mellan socialtjänst och psykiatri; ingen vill ta det fulla ansvaret och de drabbade får inte rätt hjälp. Nu har regeringen tillsatt en psykiatrisamordnare för att granska och utreda problemet.

DE HEMLÖSAS TEATER
Stumpen-ensemblen heter en teatergrupp som består av hemlösa. Nu ger de en föreställning på välkända The Tivoli i Helsingborg. Accent är med på plats.

BANKER DROGTESTAR PERSONAL

Knark på banken? Jo, det förekommer, även om det inte är vanligt. SEB är en stor arbetsgivare som tar riskerna på allvar. Banken har en ny alkohol- och narkotikapolitik, där den stora nyheten är obligatoriska drogtestar vid alla nyanställningar.

MÖT FÅGLARNA PÅ ÖLAND

Våren är här och med den flyttfåglarna. Till Ölands södra udde kommer de först, innan de fortsätter uppåt landet. På plats finns som alltid entusiastiska ornitologer, som med intresse följer både fåglarnas färd - och - i år tyvärr också fågelinfluensans.

Rödhake

Prenumerera på accent

SVERIGES STÖRSTA TIDNING OM DROGER OCH NYKTERHET

Läs om sociala frågor, kultur och det goda livet. Månadsmagasinet Accent innehåller en spännande blandning av allvar och livsglädje. Tio gånger om året kommer den i din brevlåda. Med mycket läsning, bildreportage och överraskningar.

Prenumerera du också! Det kostar bara 200 kronor för ett år.

☐ Javisst, jag vill börja prenumerera på Accent. ☐ Jag vill ha Accent

Namn:.....

Adress:.....

Telefonnummer:.....

Skicka talongen till:

Accent, Box 12825, 112 97 Stockholm eller faxa på 08-672 60 01 eller skicka e-post till accent@iogt.se

POSTTIDNING B

Accent, Box 12825

112 97 Stockholm

